

Ενισχύοντας τη φωνή των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στην Πολιτική Εθνική Έκθεση - Ελλάδα

Αθήνα, Ιούνιος 2020

WP2_D2.5_Εθνική Έκθεση - Ελλάδα

Funded by the European Union's
Rights, Equality and Citizenship
Programme (2014-2020)

Το περιεχόμενο αυτής της δημοσίευσης αντιπροσωπεύει τις απόψεις του συγγραφέα και είναι ατομική του ευθύνη. Η Ευρωπαϊκή επιτροπή δεν επιδέχεται καμίας ευθύνης για τη χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχει η δημοσίευση αυτή.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	3
2. Μεθοδολογία	5
3. Υφιστάμενη Κατάσταση	6
3.1 Εθνικά και Ευρωπαϊκά δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων.....	6
3.2 Το παρόν νομικό πλαίσιο που προστατεύει τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.....	7
3.3 Αντιλήψεις για τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα.....	9
3.4 Συμπεριφορές Διάκρισης κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων.....	11
3.5 Εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα με μειονοτικό εθνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο.....	13
3.6 Συμμετοχή των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στην πολιτική.....	14
3.7 Ανάγκες πολιτικής μεταρρύθμισης.....	14
4. Ευρήματα της διαδικτυακής έρευνας	16
4.1 Κοινωνικά και Δημογραφικά Χαρακτηριστικά.....	16
4.2 Αντιλήψεις σχετικά με τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων.....	17
4.3 Αντιλήψεις σχετικά με τη συχνότητα περιστατικών διακρίσεων κατά της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας.....	21
4.4 Εμπλοκή της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στην πολιτική.....	30
4.5 Ανάγκες πολιτικής μεταρρύθμισης.....	33
5. Συμπεράσματα και προτάσεις	37
<i>Περιορισμοί</i>	39
<i>Προτάσεις</i>	39
6. Βιβλιογραφία	41
7. Παραρτήματα	45
7.1 Παράρτημα Ι: Ανάγκες μεταρρύθμισης πολιτικής - ποσοστά.....	45

Αναγνωρίσεις και Αποποίηση ευθύνης

Το έγγραφο αυτό δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου Voicelt: *Ενισχύοντας τη φωνή της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στην Πολιτική* και χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Ισότητας και Ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Πρόγραμμα REC 2014-2020) υπό τον αριθμό 849107.

Το περιεχόμενο αυτής της δημοσίευσης αντιπροσωπεύει μόνο τις απόψεις του/της συγγραφέα και είναι ατομική του/της ευθύνη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν αποδέχεται καμία ευθύνη για τη χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχει η δημοσίευση αυτή.

Επιμέλεια

Alexandra Harkay, ΚΜΟΠ, Ελλάδα

Συγγραφείς

Μαρία Έλλη Δουφεξή Καπλάνη & Νίκος Κωστής, ΚΜΟΠ, Ελλάδα

Συνεισφορές για την κατάσταση της ΕΕ από την Maggie Carter, UNRISD, Ελβετία

Συνεργάτες Ερευνητικής εργασίας

1. Εισαγωγή

Παρόλο που τα επίπεδα αποδοχής των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων μπορεί να έχουν αυξηθεί, οι διακρίσεις, η παρενόχληση, η βία και τα εγκλήματα μίσους επικρατούν ακόμα. Όπως απεικονίζεται στην πρώτη Ευρωπαϊκή έρευνα που διεξήχθη από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης-FRA, σχετικά με τις αντιλήψεις και τις εμπειρίες των λεσβιών, ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων και τρανς (ΛΟΑΤ) ατόμων (2014), το 47% των 93,079 συμμετεχόντων/ουσών ένιωσε ότι βίωσε διακρίσεις ή παρενόχληση με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό κατά τη διάρκεια των 12 μηνών που προηγούνταν της έρευνας. Οι γυναίκες λεσβίες (55%) φάνηκαν να επηρεάζονται περισσότερο από τις προαναφερθείσες μορφές διακρίσεων και βίας, με τις αμφιφυλόφιλες γυναίκες (47%) και τα τρανς άτομα (46%) να ακολουθούν. Η δεύτερη μεγαλύτερη έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που διεξήχθη από τον FRA το 2019, αποκάλυψε ότι τα νούμερα έχουν μειωθεί, καθώς το 38% των συμμετεχόντων/ουσών ανέφερε ότι έχει παρενοχληθεί εξαιτίας της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητάς τους κατά τη διάρκεια του χρόνου που προηγήθηκε της έρευνας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα τρανς άτομα (48%) επηρεάζονται περισσότερο από τέτοιες συμπεριφορές, με τα ίντερσεξ άτομα (42%) και τις λεσβίες γυναίκες (41%) να ακολουθούν.

Όπως παρουσιάστηκε στην έρευνα του FRA (2016) σχετικά με τις απόψεις των δημοσίων υπαλλήλων για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, αρνητικές απόψεις εκφράζονται, επίσης, από τους δημόσιους λειτουργούς. Παρόλα αυτά, πολλοί/ές υπέδειξαν ότι οι δημόσιες στάσεις της μισαλλοδοξίας και το δυσμενές πολιτικό κλίμα υποσκιάζουν τη δουλειά τους απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Το Διεθνές Ινστιτούτο για τη Δημοκρατία και την Εκλογική Βοήθεια (International IDEA, 2017) έχει αναφέρει ότι 'η δημοκρατία εξαρτάται από τη συμμετοχή και την εκπροσώπηση όλων των πολιτών στους δημοκρατικούς θεσμούς και στις διαδικασίες'. 'κάθε πολίτης ανεξάρτητα από τη τάξη, την ηλικία, το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ικανότητα, την ομάδα, τον πολιτισμό, το εθνικό ή το θρησκευτικό υπόβαθρο, θα πρέπει να έχει ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες να ασχολείται και να συνεισφέρει στη λειτουργία αυτών των θεσμών και των διαδικασιών'. Η Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (United Nations, N.D) και η Στρατηγική της ΕΕ για την Ισότητα των Φύλων (European Commission, 2020) τονίζουν την ανάγκη να επενδύσουμε στο δικαίωμα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στην πολιτική συμμετοχή ως ένα ουσιαστικό βήμα για να επιτευχθεί η κοινωνική, οικονομική και πολιτική ένταξη όλων των ανθρώπων, και επακολούθως παγκόσμια ισότητα των φύλων, σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βιώσιμη δημοκρατική διακυβέρνηση.

Το έργο 'VoiceIt: Ενισχύοντας την φωνή της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στην Πολιτική' στοχεύει να συνεισφέρει στη συμπερίληψη των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων στην Ελλάδα, την Κύπρο και την Ιταλία, δημιουργώντας ένα κοινό όραμα σχετικά με την ένταξη των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στην πολιτική, αυξάνοντας τη συμμετοχή των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στη λήψη πολιτικών αποφάσεων, ενδυναμώνοντας τα εθνικά/διεθνή δίκτυα

για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν σε τέτοιες διαδικασίες, ευαισθητοποιώντας τους/τις ενδιαφερόμενους/ες και το κοινό σχετικά με λανθασμένες απόψεις όσον αφορά τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα, τις εμπειρίες διακρίσεων και τη σημασία της ένταξης των μειονοτήτων στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων και δημιουργώντας ένα σχέδιο δράσης για πολιτική μεταρρύθμιση για μια συμπεριληπτική κοινωνία για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.

Η παρούσα έκθεση, που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας 2 (ΠΕ2), από τη μία πλευρά χαρτογραφεί την παρούσα κατάσταση στην Ελλάδα ως προς τον τρόπο που γίνονται αντιληπτά τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων από τους κυβερνητικούς αξιωματούχους, τους εκπρόσωπους πολιτικών θεσμών, το γενικό κοινό και τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, ενώ από την άλλη πλευρά αναλύει πιθανές αποκλίσεις μεταξύ των τεσσάρων προαναφερθεισών ομάδων σχετικά με το θέμα.

2. Μεθοδολογία

Προκειμένου να χαρτογραφηθεί η διεθνής κατάσταση, πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική και ποσοτική έρευνα. Παλαιότερες έρευνες και εκθέσεις μελετήθηκαν για τη διερεύνηση των εθνικών και Ευρωπαϊκών δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο και τις αντιλήψεις των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, όπως εκφράστηκαν από την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, τους κυβερνητικούς αξιωματούχους, τους εκπροσώπους πολιτικών θεσμών και το γενικό κοινό. Επιπλέον, η βιβλιογραφική έρευνα αποσκοπούσε στον εντοπισμό συμπεριφορών διακρίσεων κατά της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα με μειονοτικό εθνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο, καθώς και τις μορφές συμμετοχής των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στην πολιτική και τις πιθανές ανάγκες πολιτικής μεταρρύθμισης, όπως εκφράστηκαν από τις τέσσερις ομάδες-στόχους.

Ο σκοπός της διαδικτυακής έρευνας ήταν να εντοπίσει τις αντιλήψεις και τις εμπειρίες των τεσσάρων ομάδων-στόχων στα προαναφερθέντα θέματα, καθώς και τις αποκλίσεις στις αντιλήψεις μεταξύ των ομάδων. Το ΚΜΟΠ, ως υπεύθυνος του Πακέτου Εργασίας, ανέπτυξε το ερωτηματολόγιο με τη συμβολή όλων των εταίρων, το οποίο περιλάμβανε κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις και βασίστηκε σε προηγούμενες έρευνες και διαθέσιμα εργαλεία. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω του LimeSurvey, ενός διαδικτυακού εργαλείου που διασφαλίζει την εμπιστευτικότητα και την ανωνυμία, καθώς η διεύθυνση IP των ερωτηθέντων/είσων είναι προστατευμένη και μη ανιχνεύσιμη. Στην εισαγωγή του ερωτηματολογίου διευκρινιζόταν ότι απαντώντας στις ερωτήσεις, οι ερωτηθέντες/είσες έδιναν την συγκατάθεση τους για την ανάλυση των δεδομένων τους.

Η διαδικτυακή έρευνα διενεργήθηκε από τον Ιανουάριο έως τον Απρίλιο του 2020 και ήταν διαθέσιμη στα ελληνικά και στα αγγλικά. Το επιδιωκόμενο μέγεθος δείγματος ήταν 400 άτομα ανά χώρα και 1200 και στις τρεις χώρες, την Ελλάδα, την Ιταλία και την Κύπρο. Στην Ελλάδα, η έρευνα συμπληρώθηκε από 417 συμμετέχοντες/ουσες, μετά την αφαίρεση των μη ολοκληρωμένων απαντήσεων (85). Από το συνολικό δείγμα, 137 ερωτηθέντες/είσες ήταν ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, 31 ήταν κυβερνητικοί αξιωματούχοι, 17 ήταν εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών και 232 ανήκαν στο γενικό κοινό. Το ερωτηματολόγιο προωθήθηκε μέσω της ιστοσελίδας του έργου, των ιστοσελίδων του ΚΜΟΠ και του UNRISD, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και στοχευμένων μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Η μηδενική υπόθεση (H_0), όσον αφορά τις αποκλίσεις, ήταν ότι ο ρόλος των ερωτηθέντων/είσων (δηλαδή η ομάδα στην οποία ανήκουν) δεν θα είχε σημαντική επίδραση στις αντιλήψεις τους σχετικά με τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα, τις διακρίσεις και τις ανάγκες πολιτικής μεταρρύθμισης. Προκειμένου να μετρηθούν οι αποκλίσεις μεταξύ των ομάδων, χρησιμοποιήθηκαν τεστ χ^2 (χι τετράγωνο) σε ερωτήσεις όπου οι απαντήσεις ήταν «Ναι-Όχι-Δεν είμαι σίγουρος/η/ο-Δεν θέλω να απαντήσω» και one-way ANOVA σε ερωτήσεις που μετρούσαν τον βαθμό συμφωνίας.

3. Υφιστάμενη Κατάσταση

3.1 Εθνικά και Ευρωπαϊκά δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων

Όπως απεικονίζεται στο «Rainbow Map», που παρέχεται από την ILGA Europe, 13 ευρωπαϊκές χώρες έχουν πλήρη ισότητα γάμου, ενώ οκτώ άλλες έχουν κάποια μορφή καταχωρημένης συμβίωσης για ομόφυλα ζευγάρια, με ή χωρίς περιορισμούς. Παρόλο που τα ομόφυλα ζευγάρια δεν μπορούν να παντρευτούν στην Ελλάδα, την Ιταλία ή την Κύπρο, μπορούν να συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης, το οποίο παρέχει το ίδιο επίπεδο δικαιωμάτων με τα έγγαμα ζευγάρια. Στην Ελλάδα, τα ομόφυλα ζευγάρια περιλαμβάνονται επίσης στη νομοθεσία για τη συμβίωση (ILGA, 2020α).

Όλες οι χώρες της ΕΕ έχουν νομική προστασία έναντι των διακρίσεων στην εργασία με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό, ενώ 20 έχουν νομική προστασία έναντι στις διακρίσεις βάσει της ταυτότητας φύλου, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Η Ελλάδα βρίσκεται, επίσης, μεταξύ των έξι χωρών όπου η νομοθεσία κατά των διακρίσεων στην εργασιακή απασχόληση καλύπτει συγκεκριμένα και τα χαρακτηριστικά φύλου (ILGA, 2020α).

Η Ελλάδα και η Κύπρος συγκαταλέγονται μεταξύ των 17 χωρών όπου το νομοθετικό πλαίσιο για τα εγκλήματα μίσους περιλαμβάνει τον σεξουαλικό προσανατολισμό και μεταξύ των 11 ευρωπαϊκών χωρών που περιλαμβάνουν την ταυτότητα φύλου ως επιβαρυντικούς παράγοντες. Η Ελλάδα είναι επίσης μία από τις τρεις χώρες όπου ποινικοποιείται, επίσης, το έγκλημα μίσους με βάση τα χαρακτηριστικά φύλου ή/και την ίντερσεξ ιδιότητα. Ομοίως, η Ελλάδα και η Κύπρος είναι δύο από τις 20 χώρες που επιβάλλουν κυρώσεις στη ρητορική μίσους με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό και συγκαταλέγονται μεταξύ των 12 χωρών όπου η σχετική νομοθεσία περιλαμβάνει επίσης την ταυτότητα του φύλου ως επιβαρυντικό παράγοντα (ILGA, 2020α).

Αν και τις τελευταίες δεκαετίες έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος όσον αφορά τα δικαιώματα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, η κατάσταση έχει μείνει στάσιμη τα τελευταία δύο χρόνια. Τα ευρήματα του Rainbow Index της ILGA Europe δεν δείχνουν βελτίωση για το 49% των χωρών τον τελευταίο χρόνο, ενώ στην πραγματικότητα ορισμένες χώρες κινούνται οπισθοδρομικά, καθώς κάποιοι νόμοι και πολιτικές ανακαλούνται (ILGA 2020α). Υπήρξε επίσης αύξηση της ρητορικής μίσους τα τελευταία δύο χρόνια, προερχόμενη ιδίως από δημόσια πρόσωπα, συμπεριλαμβανομένων πολιτικών και θρησκευτικών ηγετών. Αυτό έχει εκδηλωθεί σε ορισμένα μέρη με την απαγόρευση εκδηλώσεων, συμπεριλαμβανομένων των παρελάσεων Περηφάνειας. Η ILGA Europe αναφέρει ότι αυτά τα εμπόδια παρατηρούνται σε ολόκληρη την Ευρώπη, αναφέροντας συγκεκριμένα τη Βουλγαρία, την Κύπρο, την Τσεχική

Δημοκρατία, τη Φινλανδία, την Ελλάδα, την Ουγγαρία, την Πολωνία, την Πορτογαλία και την Ισπανία (ILGA 2020b).

Στην έκθεση της ILGA του 2020 σχετικά με την *Κατάσταση των Ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Λεσβιών, των Ομοφυλόφιλων, των Αμφιφυλόφιλων, των Τρανς και των Ίντερσεξ ατόμων στην Ευρώπη και την Κεντρική Ασία* περιγράφονται αρκετά περιστατικά βίας και ρητορικής μίσους εναντίον ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, όπως η περίπτωση των ομοφοβικών και σεξιστικών σχολίων του Πάνου Καμμένου, πρώην Υπουργού Εθνικής Άμυνας, εναντίον μέλους ενός άλλου ελληνικού πολιτικού κόμματος, του Γεωργίου Αμυρά, κατά τη διάρκεια μιας σύγκρουσης που είχαν τον Ιανουάριο του 2019: Ο Πάνος Καμμένος απευθύνθηκε στον κ. Αμυρά λέγοντας «Για νυφούλα καλό σας βλέπω πάντως», κατά τη διάρκεια της συνόδου Ολομέλειας του Κοινοβουλίου. Η Colour Youth, μια κοινότητα ΛΟΑΤΚΙ+ νέων που προωθεί τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα, εξέδωσε δελτίο τύπου για να εκφράσει την αντίθεση του οργανισμού και να ευαισθητοποιήσει σχετικά με τον αντίκτυπο της αποσιώπησης τέτοιων γεγονότων (Colour Youth, 2019).

3.2 Το παρόν νομικό πλαίσιο που προστατεύει τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα

Το άρθρο 2 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ορίζει ότι κάθε άτομο έχει τα ίδια δικαιώματα και ελευθερίες «χωρίς διάκριση οποιουδήποτε είδους» (UN General Assembly, 1948). Τα τελευταία χρόνια, διάφορα Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επικεντρώθηκαν στον σεξουαλικό προσανατολισμό και την έκφραση φύλου, συγκεκριμένα στην προστασία από τις διακρίσεις και τη βία, ζητώντας δύο εκθέσεις του ΟΗΕ το 2011 (UN Human Rights Council, 2011) και 2014 (UN Human Rights Council, 2014) και για το διορισμό Ανεξάρτητου Εμπειρογνώμονα για τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου το 2016 (UN Human Rights Council, 2016). Διάφορα Ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης επικεντρώθηκαν στο να σταματήσουν οι δολοφονίες που παρακινούνται, μεταξύ άλλων, από τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα του φύλου ενός ατόμου (UN General Assembly, 2013).

Στην Ευρώπη, η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που υπογράφηκε το 1957, δίνει στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο την εξουσία να αναλάβει δράση «για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού» (Μέρος II, Άρθρο 19) (European Union, 2007). Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, που επικυρώθηκε το 2000, απαγορεύει τις διακρίσεις για οποιονδήποτε λόγο, αναφέροντας συγκεκριμένα τον σεξουαλικό προσανατολισμό (Τίτλος III: Ισότητα - Άρθρο 21) (European Union, 2012).

Το 2010, η «Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης CM / Rec (2010) 5 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με μέτρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου» συμφωνήθηκε και από τα 47 κράτη μέλη και η πρόοδος εφαρμογής της έχει επανεξεταστεί δύο φορές από τότε (Council of Europe: Committee of Ministers, 2010). Υπάρχουν, επίσης, πολλές άλλες οδηγίες της ΕΕ σχετικά με την ταυτότητα φύλου, το άσυλο και την εργασιακή απασχόληση, καθώς και Ψηφίσματα και εκθέσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την ομοφοβία, τα θεμελιώδη δικαιώματα και τη βία, μεταξύ άλλων θεμάτων. Το 2019, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε Ψήφισμα σχετικά με τα δικαιώματα των ίντερσεξ ατόμων (European Parliament, 2018) αποδοκιμάζοντας τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αντιμετωπίζουν πολλά ίντερσεξ άτομα και καθορίζοντας τι πρέπει να γίνει για τον τερματισμό των διακρίσεων και την προστασία της σωματικής ακεραιότητάς τους.

Στην Ελλάδα, όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα προστατεύονται από το Σύνταγμα. Ειδικότερα, το άρθρο 2 - παράγραφος 1 διασφαλίζει τον σεβασμό και την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, το άρθρο 4 - παράγραφος 1 διασφαλίζει την ισότητα ενώπιον του νόμου, το άρθρο 5 - παράγραφος 2 διασφαλίζει την προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας, το άρθρο 20 - παράγραφος 1 το δικαίωμα δικαστικής προστασίας και το άρθρο 25 - παράγραφος 1 την ανεμπόδιστη άσκηση ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων σε σχέση με το κράτος και τις σχέσεις μεταξύ των ατόμων (Βουλή των Ελλήνων, 2010).

Ο Νόμος 4285/2014 για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου τιμωρεί όλες τις δημόσιες πράξεις που έχουν την πρόθεση να προκαλέσουν, να υποκινήσουν, να διεγείρουν ή να προτρέψουν ενέργειες, προφορικά ή μέσω του Τύπου και του Διαδικτύου ή με άλλα μέσα, που μπορεί να οδηγήσουν σε διακρίσεις, μίσος ή βία εναντίον ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων που προσδιορίζονται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή την αναπηρία με τρόπο που θέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή αποτελεί απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των προαναφερθέντων ανθρώπων. Επίσης ενοχοποιεί όλες τις σχετικές πράξεις που έχουν σκοπό να προκαλέσουν, να υποκινήσουν, να προτρέψουν ή να διεγείρουν ενέργειες που θα βλάψουν τα υπάρχοντα που χρησιμοποιούνται από τα προαναφερόμενα άτομα, με τρόπο που θέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη. Εάν η προαναφερθείσα πρόκληση, υποκίνηση, προτροπή ή διέγερση οδηγεί σε ποινικό αδίκημα ή εάν διαπράττεται από δημόσιο λειτουργό ή υπάλληλο κατά την άσκηση του καθήκοντός του, η ποινή ή η τιμωρία είναι υψηλότερη. Οι εγκληματικές πράξεις που προστατεύονται από τον Ν. 4285/2014 ακολουθούν την αυτεπάγγελτη δίωξη και κατά τη διάρκεια της κατάθεσης της καταγγελίας, το θύμα δεν πληρώνει το σχετικό παράβολο υπέρ του κράτους.

Η Οδηγία για την Ισότητα στην απασχόληση, που υιοθετήθηκε από την ΕΕ το 2000, απαιτεί από όλα τα κράτη να εφαρμόσουν νομοθεσία που απαγορεύει τις διακρίσεις στην εργασία

βάσει του σεξουαλικού προσανατολισμού (European Union, 2000). Η ίση μεταχείριση των εργαζομένων ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού προστατευόταν στην Ελλάδα με το νόμο Ν. 3304/2005. Ο προαναφερθείς νόμος καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον νόμο Ν. 4443/2016, ο οποίος, μεταξύ άλλων, είχε στόχο την ενσωμάτωση της σχετικής Οδηγίας της ΕΕ. Ο νόμος ορίζει τις διακρίσεις που βασίζονται, μεταξύ άλλων, στον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου ως άμεσες όταν ένα άτομο αντιμετωπίζεται λιγότερο ευνοϊκά για τους προαναφερθέντες λόγους. Από την άλλη πλευρά, η διάκριση θεωρείται έμμεση όταν ένα φαινομενικά ουδέτερο γεγονός μπορεί να θέσει τους ανθρώπους σε μειονεκτική θέση σε σύγκριση με άλλους ανθρώπους. Η παρενόχληση, ορίζεται ως μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά, που συνδέεται, μεταξύ άλλων, με τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου, με στόχο ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας του ατόμου ή τη δημιουργία ενός εκφοβιστικού, εχθρικού, ταπεινωτικού, εξευτελιστικού ή επιθετικού περιβάλλοντος. Ο χαρακτηρισμός της διάκρισης λόγω σχέσης συμβαίνει όταν ένα άτομο αντιμετωπίζεται λιγότερο ευνοϊκά λόγω της σχέσης του με άτομα που φέρουν τα παραπάνω χαρακτηριστικά. Τέλος, ο νόμος Ν. 4443/2016 ορίζει τη διάκριση λόγω νομιζόμενων χαρακτηριστικών και την πολλαπλή διάκριση, η οποία χαρακτηρίζει τη διάκριση όταν βασίζεται σε περισσότερους από έναν από τους προαναφερθέντες λόγους. Επιπρόσθετα, στα θύματα παρέχεται προστασία έναντι αντιμέτρων (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2016).

Ο νόμος 4356/2015 για το *Σύμφωνο συμβίωσης, την άσκηση δικαιωμάτων, ποινικές και άλλες διατάξεις* εισήγαγε το δικαίωμα σύναψης σύμφωνου συμβίωσης από τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, στο πλαίσιο του οποίου η σχέση των δύο μερών ακολουθεί τις διατάξεις για παντρεμένα ζευγάρια, εκτός εάν τα μέρη έχουν δηλώσει διαφορετικά. Το άρθρο 21 του ίδιου νόμου (τροποποίηση του άρθρου 81Α του Ποινικού Κώδικα) εισάγει αυστηρότερες κυρώσεις για εγκληματικές πράξεις που προκαλούνται από προκατάληψη κατά των χαρακτηριστικών ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων, συμπεριλαμβανομένου του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου και των χαρακτηριστικών φύλου. Επιπλέον, ο προαναφερθείς νόμος ποινικοποιεί τον αποκλεισμό ατόμων από αγαθά ή υπηρεσίες ή την ανακοίνωση τέτοιου αποκλεισμού λόγω περιφρόνησης για τα χαρακτηριστικά τους, συμπεριλαμβανομένων του σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας φύλου.

Παρόλο που η τεκνοθεσία από ομόφυλα ζευγάρια δεν προβλέπεται από το νόμο, το άρθρο 8 παράγραφος 1 του νόμου Ν. 4538/2018 εισήγαγε το δικαίωμα αναδοχής από ζευγάρια που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης (ανεξάρτητα από το φύλο τους).

3.3 Αντιλήψεις για τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα

Όπως απεικονίζεται στο Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 493 του 2019 σχετικά με την κοινωνική αποδοχή των ΛΟΑΤΙ ατόμων στην ΕΕ, σημειώθηκαν μικρές βελτιώσεις στις στάσεις των ανθρώπων απέναντι στα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, σε σύγκριση με την παρόμοια έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2015. Από το σύνολο των 27.438 ερωτηθέντων/είσων, το 76% συμφωνεί ότι οι ομοφυλόφιλοι, οι λεσβίες ή οι αμφιφυλόφιλοι/ες πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα με τα ετεροφυλόφιλα άτομα, αντιπροσωπεύοντας 5% αύξηση από το 2015. Ωστόσο, αυτός ο αριθμός ποικίλλει ευρέως στα κράτη μέλη, με το 98% των ερωτηθέντων/είσων από τη Σουηδία (υψηλότερο) και το 31% των ερωτηθέντων/είσων από τη Σλοβακία (χαμηλότερο) να υποστηρίζει το παραπάνω. Η πλειονότητα των Ελλήνων/ίδων συμμετεχόντων/ουσών (64%) συμμερίζεται την προαναφερθείσα άποψη. Ομοίως, το 72% όλων των συμμετεχόντων/ουσών στην ΕΕ, συμφωνούν ότι «δεν υπάρχει τίποτα κακό σε μία σεξουαλική σχέση μεταξύ δύο ατόμων του ίδιου φύλου». Ωστόσο, οι περισσότεροι/ες ερωτηθέντες/είσες από την Ελλάδα (53%) έχουν την αντίθετη άποψη.

Όσον αφορά την ισότητα στο γάμο, το 69% του συνολικού δείγματος συμφωνεί ότι οι γάμοι ομόφυλων ζευγαριών πρέπει να επιτρέπονται σε ολόκληρη την Ευρώπη. Ωστόσο, το 56% των 1.016 ερωτηθέντων/είσων από την Ελλάδα διαφωνούν. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρατηρήθηκε 6% αύξηση των ατόμων από την Ελλάδα που υποστηρίζουν την ισότητα στο γάμο το 2019 (σε σύγκριση με τη σχετική έκθεση που δημοσιεύθηκε το 2015) (European Commission, 2015, 2019).

Επιπλέον, το 59% των Ευρωπαίων υποστηρίζει το γεγονός ότι τα τρανσέξουαλ άτομα θα πρέπει να μπορούν να αλλάζουν τα επίσημα έγγραφα για να ταιριάζουν με την ταυτότητα φύλου τους και το 46% πιστεύει ότι τα επίσημα έγγραφα θα πρέπει να προσφέρουν μια τρίτη επιλογή φύλου εκτός από το θηλυκό και το αρσενικό. Οι Έλληνες/ίδες συμμετέχοντες/ουσες που συμφωνούν με τις προαναφερθείσες δηλώσεις φαίνεται να συμβαδίζουν με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, με 54% και 41% αντίστοιχα (European Commission, 2019).

Όπως απεικονίζεται στην τελευταία έρευνα του FRA (2020), το ήμισυ (53%) των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων είναι σχεδόν ποτέ ή σπάνια ανοιχτά σχετικά με την ταυτότητά τους, ενώ το 61% δήλωσε ότι αποφεύγει να κρατά το χέρι του/της συντρόφου του/της δημόσια. Η έλλειψη διαφάνειας της ταυτότητάς τους φαίνεται να επηρεάζει κυρίως τους αμφιφυλόφιλους άνδρες (77%), τα ίντερσεξ άτομα (70%) και τις αμφιφυλόφιλες γυναίκες (65%). Τα ποσοστά για την Ελλάδα φαίνεται να είναι υψηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, καθώς το 73% από τους/τις ερωτηθέντες/είσες ανέφεραν ότι δεν είναι ανοιχτοί/ές για τη ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητά τους και ότι πάντα ή συχνά αποφεύγουν να κρατούν το χέρι του/της ομόφυλου/ης συντρόφου τους δημόσια εξαιτίας του φόβου επίθεσης, απειλής ή παρενόχλησης.

Όσον αφορά την εργασία, η Ελλάδα κατέχει το υψηλότερο ποσοστό (19%) των ατόμων που αισθάνθηκαν ότι βίωσαν διακρίσεις λόγω της ΛΟΑΤΙ ταυτότητάς τους όταν αναζητούσαν

εργασία τους 12 μήνες πριν από την έρευνα. Η Ελλάδα κατέχει επίσης το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό (31%) όσον αφορά τους/τις ερωτηθέντες/είσες που αισθάνθηκαν διακρίσεις στην εργασία λόγω της ΛΟΑΤΙ ταυτότητάς τους κατά τους 12 μήνες που προηγήθηκαν της έρευνας, με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο να είναι στο 21%.

Από την οπτική γωνία των ΛΟΑΤΙ ατόμων, το 40% των ερωτηθέντων/είσων της έρευνας του FRA δήλωσαν ότι ένιωθαν ότι η προκατάληψη και η μισαλλοδοξία εναντίον των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων είχαν μειωθεί κατά τη διάρκεια των πέντε ετών πριν από την έρευνα, ενώ το 36% δήλωσε ότι αυξήθηκε. Για όσους/ες είπαν ότι μειώθηκε, ο πιο κοινός λόγος που αναφέρθηκε ήταν η προβολή και η συμμετοχή των ΛΟΑΤΙ στην καθημερινή ζωή (71%). Για εκείνους/ες που δήλωσαν ότι αυξήθηκε, ο πιο κοινός λόγος που αναφέρθηκε ήταν η αρνητική στάση και ο λόγος από πολιτικούς ή/και πολιτικά κόμματα (65%) (European Union Agency for Fundamental Rights, 2019).

3.4 Συμπεριφορές Διάκρισης κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων

Οι προηγούμενες έρευνες αποκαλύπτουν πολλά για τις αντιλήψεις των πολιτών σχετικά με τις διακρίσεις και τις καθημερινές εμπειρίες διακρίσεων των ΛΟΑΤΙ ατόμων. Σύμφωνα με το ήμισυ του δείγματος του Ειδικού Ευρωβαρομέτρου 493 (53%) (European Commission, 2019), οι διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού φαίνεται να είναι μια από τις πιο διαδεδομένες μορφές διακρίσεων στην ΕΕ, μετά από τις διακρίσεις βάσει της ιδιότητας Ρομά και της εθνικής καταγωγής ή το χρώμα του δέρματος. Παρόλο που παρατηρήθηκε μια μικρή βελτίωση όσον αφορά τις διακρίσεις στην Ελλάδα (σε σύγκριση με τα αποτελέσματα του Ευρωβαρομέτρου του 2015), το 70% εξακολουθεί να πιστεύει ότι τέτοιες διακρίσεις είναι ευρέως διαδεδομένες.

Το Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 493, που δημοσιεύθηκε το 2019, αποκάλυψε ότι *«οι διακρίσεις με βάση την τρανς ιδιότητα συχνά θεωρούνται περισσότερο διαδεδομένες από τις διακρίσεις με βάση την ιδιότητα του να είναι κανείς άνδρας ή γυναίκα ή ίντερσεξ»*, καθώς το 48% των ευρωπαίων συμμετεχόντων/ουσών θεωρούν ότι οι διακρίσεις αυτές είναι ευρέως διαδεδομένες. Το ποσοστό αυτό αυξάνεται όταν πρόκειται για την Ελλάδα, καθώς το 57% των Ελλήνων/ίδων συμμετεχόντων/ουσών θεωρεί ότι τέτοιες διακρίσεις είναι ευρέως διαδεδομένες. Οι διακρίσεις με βάση την ίντερσεξ ιδιότητα θεωρούνται διαδεδομένες από το 39% των Ευρωπαίων και από το 54% των Ελλήνων συμμετεχόντων/ουσών.

Παρόλο που η πλειονότητα των Ελλήνων/ίδων που συμμετείχαν στην προαναφερθείσα έρευνα θεωρούν ότι οι διακρίσεις με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου είναι ευρέως διαδεδομένες, η πλειονότητα δεν αναλαμβάνει δράση σε προσωπικό επίπεδο για να συμβάλει στην αντιμετώπιση του φαινομένου: το 86% ανέφερε ότι δεν υπερασπίστηκε δημόσια κάποιον/α που ήταν θύμα διακρίσεων, ενώ το 92% δεν έχει κοινοποιήσει περιεχόμενο σε διαδικτυακά κοινωνικά δίκτυα σχετικά με περιστατικά

διακριτικής μεταχείρισης. Ομοίως, το 96% ανέφερε ότι δεν έχει θίξει δημόσια το ζήτημα των διακρίσεων στο χώρο εργασίας και το 98% δεν συμμετείχε σε κάποια ένωση ή εκστρατεία που υπερασπίζεται τους ανθρώπους από τις διακρίσεις.

Οι διακρίσεις με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου φαίνεται να είναι αρκετά διαδεδομένες και στο εργασιακό περιβάλλον. Αναλυτικότερα, το 44% των Ελλήνων/ίδων συμμετεχόντων/ουσών πιστεύει ότι η ταυτότητα φύλου ενός/μιας υποψηφίου (ως τρανς) θα λειτουργούσε ως μειονέκτημα εάν μια εταιρεία ήθελε να προσλάβει κάποιο άτομο και έπρεπε να επιλέξει μεταξύ δύο υποψηφίων με τις ίδιες δεξιότητες και προσόντα, ενώ το 42% δήλωσε ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός είναι ένας άλλος παράγοντας που θα λειτουργούσε ως μειονέκτημα (European Commission, 2019). Η πιο πρόσφατη έρευνα του FRA, που διεξήχθη από το Μάιο έως τον Ιούλιο του 2019, επιβεβαιώνει αυτά τα ευρήματα, καθώς η Ελλάδα κατέχει το υψηλότερο ποσοστό (19%) των ατόμων που αισθάνθηκαν διακρίσεις λόγω της ΛΟΑΤΙ ταυτότητάς τους όταν αναζητούσαν εργασία τους 12 μήνες πριν από την έρευνα. Ταυτόχρονα, η Ελλάδα παραμένει μία από τις τρεις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά (31%) των ατόμων που έχουν υποστεί διακρίσεις στην εργασία κατά τη διάρκεια του έτους που προηγήθηκε της έρευνας.

Η συχνότητα της παρενόχλησης φαίνεται να είναι αρκετά υψηλή στην ΕΕ, καθώς το 38% των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων ανέφεραν ότι είχαν παρενοχληθεί το έτος πριν από την τελευταία έρευνα του FRA, ενώ αυτό φαίνεται να επηρεάζει κυρίως τα τρανς άτομα (48%), τα ίντερσεξ άτομα (42%) και τις λεσβίες γυναίκες (38%). Όσον αφορά τις ηλικιακές ομάδες που φαίνεται να επηρεάζονται περισσότερο, αυτές είναι οι έφηβοι/ες και οι νεαροί/ές ενήλικες (15-17 και 18-24 ετών). Από το συνολικό δείγμα ερωτηθέντων/είσων από την Ελλάδα, το 33% ανέφερε ότι είχε υποστεί παρενόχληση το έτος πριν από την έρευνα που διενεργήθηκε από το Μάιο έως τον Ιούλιο του 2019.

Όσον αφορά τη σωματική και σεξουαλική βία, το 11% του συνολικού δείγματος της τελευταίας έρευνας του FRA και το 9% των Ελλήνων/ίδων ερωτηθέντων/είσων ανέφεραν ότι είχαν υποστεί σωματική ή/και σεξουαλική επίθεση εξαιτίας της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητάς τους, κατά τα πέντε χρόνια πριν από τη διεξαγωγή της έρευνας. Τέτοια μορφή βίας συμβαίνει κυρίως σε δημόσιους χώρους (51%), σε καφετέριες, εστιατόρια, παμπ ή κλαμπ (12%) και στις δημόσιες συγκοινωνίες (10%). Τα ίντερσεξ άτομα (22%) είναι αυτά που φαίνεται να επηρεάζονται περισσότερο από αυτή τη μορφή βίας, με τα τρανς (17%) και τα ομοφυλόφιλα άτομα (12%) να ακολουθούν. Αυτή η βία έχει αντίκτυπο στη ζωή των θυμάτων και της κοινότητας. Στο πλαίσιο των συνεπειών του πιο πρόσφατου περιστατικού που βίωσαν, μια 22χρονη αμφιφυλόφιλη γυναίκα από την Ελλάδα δήλωσε: «Ζω σε μια χώρα όπου φοβάμαι να είμαι ελεύθερη και να εκφράσω δημόσια τα συναισθήματά μου στην σύντροφό μου, λόγω των ακροδεξιών αντιλήψεων της πλειονότητας του πληθυσμού και το γεγονός ότι πολλές ομάδες ενός ακροδεξιού κόμματος που λειτουργούν σε επίπεδο γειτονιάς επιτίθενται σε ΛΟΑΤΙ άτομα».

Κατά τη διάρκεια του 2017, το Δίκτυο Καταγραφής Ρατσιστικής Βίας (2018) στην Ελλάδα κατέγραψε 102 υποθέσεις ρατσιστικής βίας, από τις οποίες 47 περιστατικά στόχευαν ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Για την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2018, κατέγραψαν συνολικά 117 περιστατικά ρατσιστικής βίας που αφορούσαν περισσότερα από 130 θύματα, 27 από τα οποία ήταν ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα (Δίκτυο Καταγραφής Ρατσιστικής Βίας, 2019).

3.5 Εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα με μειονοτικό εθνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο

Τα υπάρχοντα ερευνητικά ευρήματα δεν διαθέτουν δεδομένα σχετικά με ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα με μειονοτικό εθνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο, καθώς και σχετικά με τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν. Μια μελέτη του Ευρωβαρομέτρου σχετικά με τις δυσκολίες των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων σε διασυννοριακές καταστάσεις τόνισε την ανάγκη για μελέτες που μπορούν να εντοπίσουν «ιδιαιτερότητες που μπορεί να βιώσουν ομόφυλα ζευγάρια με μειονοτικό εθνικό ή θρησκευτικό υπόβαθρο που βρίσκονται σε διασυννοριακή κατάσταση» (Kogonšek onalamon, 2019: 45).

Τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα ενδέχεται να αντιμετωπίσουν διαθεματικές και πολλαπλές διακρίσεις, συμπεριλαμβανομένων των διακρίσεων βάσει μειονοτικού εθνικού ή/και πολιτισμικού υποβάθρου. Σύμφωνα με τον FRA, «το 40% των ερωτηθέντων/είσων που αυτοπροσδιορίζονται ως μέλη μιας εθνικής μειονότητας ή έχουν μεταναστευτικό υπόβαθρο δηλώνουν την εθνική καταγωγή ή το μεταναστευτικό υπόβαθρο ως έναν επιπρόσθετο παράγοντα διακρίσεων», εκτός από την ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητά τους, ενώ το 15% αναφέρθηκε στο χρώμα του δέρματος ως έναν άλλον τέτοιο παράγοντα. Είκοσι οκτώ τοις εκατό των ερωτηθέντων/είσων που ανήκουν σε μια θρησκευτική μειονότητα ανέφεραν τη θρησκεία ως έναν ακόμη πρόσθετο παράγοντα (European Union Agency for Fundamental Rights, 2020).

Μια πηγή διακρίσεων εις βάρος ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων με μειονοτικό εθνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο μπορεί να προέλθει από τις δικές τους κοινότητες. Μια μελέτη του Ευρωβαρομέτρου σχετικά με τις μειονότητες και τις διακρίσεις στην ΕΕ (EU-MIDIS II, 2017) διαπίστωσε ότι οι εθνικές μειονότητες αισθάνονται λιγότερο άνετα όταν έχουν άτομα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό ως γείτονες. Το 73% ανέφερε ότι αισθάνεται άνετα ή ουδέτερα με το να έχει λεσβίες, γκέι ή αμφιφυλόφιλα άτομα ως γείτονές τους και 66% με το να έχει διεμφυλικά ή τρανσέξουαλ άτομα ως γείτονες. Παρόλο που τα ποσοστά είναι αρκετά υψηλά, το επίπεδο αποδοχής είναι πολύ χαμηλότερο σε σύγκριση με άτομα με διαφορετική θρησκεία ή εθνική μειονότητα και με άτομα χωρίς μειονοτικό εθνικό υπόβαθρο ή με αναπηρίες (European Union Agency for Fundamental Rights, 2017).

Από τα 27 περιστατικά ρατσιστικής βίας εναντίον ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων που καταγράφηκαν από το Δίκτυο Καταγραφής Ρατσιστικής Βίας το 2018 στην Ελλάδα (ΔΚΡΒ, 2019), πέντε από τα

Θύματα αναφέρθηκαν ως πρόσφυγες/ισσες και αιτούντες/ούσες άσυλο, ενώ ένα ήταν πολίτης της ΕΕ.

3.6 Συμμετοχή των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στην πολιτική

Όπως αναφέρεται στο Ευρωβαρόμετρο 2019 σχετικά με την κοινωνική αποδοχή των ΛΟΑΤΙ ατόμων στην ΕΕ, το 64% των ευρωπαϊκών συμμετεχόντων/ουσών θα αισθανόταν άνετα εάν ένας ομοφυλόφιλος, μία λεσβία ή ένα αμφιφυλόφιλο άτομο ήταν στις ανώτατες εκλεγμένες πολιτικές θέσεις. Το ποσοστό αυτό μειώνεται όταν πρόκειται για Έλληνες/ίδες συμμετέχοντες/ουσες. Το 44% θα αισθανόταν άνετα, το 17% θα αισθανόταν σχετικά άνετα και το 38% θα αισθανόταν άβολα. Ωστόσο, λιγότερα άτομα ανέφεραν ότι αισθάνονται άνετα με τρανς και ίντερσεξ άτομα που κατέχουν ανώτατες εκλεγμένες πολιτικές θέσεις. Ειδικότερα το 32% και 33% νιώθουν άνετα, το 17% και 18% νιώθουν σχετικά άνετα και 47% και 45% νιώθουν άβολα, αντιστοίχως.

Το 2019, η 'Εφημερίδα Συντακτών' δημοσίευσε ένα άρθρο σχετικά με τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που συμμετέχουν στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Το άρθρο περιελάμβανε μικρές συνεντεύξεις πέντε υποψηφίων για τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και έξι υποψηφίων για την τοπική αυτοδιοίκηση σχετικά με τη στάση και τις απόψεις τους για την εθνική κατάσταση και τα στοιχεία που πρέπει να αλλάξουν. Ένας από τους υποψηφίους για τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ανέφερε ότι «το παζλ των δικαιωμάτων έχει πολλά κενά ακόμα», ενώ ένας άλλος πρόσθεσε ότι «φέτος έχουμε περισσότερες υποψηφιότητες από παλαιότερα κι αυτό σημαίνει διεύρυνση κι εμβάθυνση της δημοκρατίας. Δεν είναι όμως το μόνο ζητούμενο. Το ΛΟΑΤΚΙ+ κίνημα πρέπει και οφείλει να διασυνδεθεί με τα υπόλοιπα κινήματα διεκδίκησης δικαιωμάτων και με το εργατικό κίνημα, συμβάλλοντας σε μια συμπεριληπτική κοινωνία, εξαλείφοντας τον κοινωνικό αποκλεισμό και ορθώνοντας ένα τείχος στην Ακροδεξιά και στον φασισμό».

3.7 Ανάγκες πολιτικής μεταρρύθμισης

Δεν υπάρχουν αρκετά διαθέσιμα δεδομένα σχετικά με τις ανάγκες για πολιτική μεταρρύθμιση ειδικά όσον αφορά την προώθηση και την προστασία των ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιωμάτων στα διάφορα φάσματα της καθημερινής ζωής. Εντούτοις, το 66% των Ελλήνων/ίδων ερωτηθέντων/είσων στο Flash Ευρωβαρόμετρο 478 σχετικά με τις απόψεις των νέων για τον τρόπο οικοδόμησης μιας ισχυρότερης και πιο συνεκτικής Ευρώπης, ανέφερε ότι η καταπολέμηση της φτώχειας και των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση για τα επερχόμενα χρόνια, ενώ το 46% πρότεινε ότι τα σχολεία θα πρέπει να παρέχουν σε όλους/ες την ευκαιρία να επιπετύχουν και να έχουν πρόσβαση στις ίδιες ευκαιρίες.

Επιπλέον, αναφορικά με τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν στην Ελλάδα για την καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων, το 25% των Ελλήνων/ίδων συμμετεχόντων/ουσών στο Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 493 (European Commission, 2019) τις θεωρεί αποτελεσματικές, το 36% τις βρίσκει σχετικά αποτελεσματικές και το 35% πιστεύει ότι είναι αναποτελεσματικές. Το ποσοστό των ατόμων που βρίσκουν αποτελεσματικές τις προαναφερθείσες προσπάθειες έχει μειωθεί κατά 3%, σε σύγκριση με τα αποτελέσματα του παρόμοιου Ευρωβαρομέτρου του 2015.

Όσον αφορά την πολιτική μεταρρύθμιση στον τομέα της εκπαίδευσης, οι περισσότεροι/ες συμμετέχοντες/ουσες της παραπάνω έρευνας (European Commission, 2019) πιστεύουν ότι τα μαθήματα και το εκπαιδευτικό υλικό πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με την ποικιλομορφία όσον αφορά τον σεξουαλικό προσανατολισμό (71%), τα τρανς (65%) και τα ίντερσεξ άτομα (65%). Οι πεπειθήμενοι των συμμετεχόντων/ουσών από την Ελλάδα δεν παρουσιάζουν σημαντικές αλλαγές, καθώς συμφωνούν ότι οι πληροφορίες σχετικά με την ποικιλομορφία όσον αφορά τον σεξουαλικό προσανατολισμό (66%), τα τρανς (62%) και τα ίντερσεξ άτομα (63%) θα πρέπει να περιληφθούν στο σχολικό πρόγραμμα.

Όπως απεικονίζεται στην πιο πρόσφατη έρευνα του FRA, που δημοσιεύθηκε το 2020, υπάρχει μια επιτακτική ανάγκη πολιτικής μεταρρύθμισης που να στοχεύει σε εφήβους/ες ηλικίας 15 έως 17 ετών με ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητα, καθώς η Ελλάδα κατέχει το υψηλότερο ποσοστό (71%) διακρίσεων κατά αυτής της ηλικιακής ομάδας. Επιπλέον, μόνο το 11% των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στην Ευρώπη και την Ελλάδα που αισθάνθηκαν ότι βίωσαν διακρίσεις κατά τη διάρκεια του έτους πριν από την έρευνα, σε οποιονδήποτε τομέα της ζωής τους, δήλωσαν ότι είτε οι ίδιοι/ες είτε κάποιο άλλο άτομο κατήγγειλε το πιο πρόσφατο συμβάν σε οποιονδήποτε οργανισμό ή αρχή. Στο πλαίσιο της ίδιας έρευνας, μια 41χρονη λεσβία από την Ελλάδα δήλωσε: «δυσκολεύομαι να βοηθήσω το παιδί μου να κατανοήσει την παρούσα σχέση μου με μια γυναίκα. Μοιάζει μπλεγμένο. Τα κοινωνικά μοντέλα διαφέρουν από αυτά που βιώνει κάποιος/α στο σπίτι και δεν ξέρει πώς να το διαχειριστεί. Στο σχολείο αυτά τα θέματα εξακολουθούν να θεωρούνται ταμπού. Δεν νομίζω ότι έχουν συζητηθεί ποτέ ζητήματα όπως η σεξουαλικότητα, η ποικιλομορφία, οι τύποι οικογένειας κ.λπ., έτσι ώστε τα παιδιά να τα δέχονται ως κανονικά».

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι πιο συχνόι λόγοι μη καταγγελίας περιστατικών είναι ότι «τίποτα δεν θα συμβεί ή θα αλλάξει» (41%), «δεν αξίζει να αναφερθεί» - «συμβαίνει συνεχώς» (33%), οι άνθρωποι «προβληματίζονται ότι το περιστατικό δεν θα είχε ληφθεί σοβαρά υπόψη» (22%), οι άνθρωποι «δεν ήθελαν να αποκαλύψουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου τους ή την ποικιλία των χαρακτηριστικών φύλου» (22%) και «δεν εμπιστεύονται τις αρχές» (21%). Αυτά τα ευρήματα δείχνουν την ανάγκη πολιτικής μεταρρύθμισης όσον αφορά την παροχή υποστήριξης και τον χειρισμό υποθέσεων από τις αρμόδιες αρχές.

4. Ευρήματα της διαδικτυακής έρευνας

4.1 Κοινωνικά και Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Η διαδικτυακή έρευνα συμπληρώθηκε από 417 ερωτηθέντες/είσες. Κάθε συμμετέχων/ουσα ανήκε σε μία από τις τέσσερις ομάδες-στόχους, δηλαδή στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, τους/τις κυβερνητικούς αξιωματούχους, τους/τις εκπροσώπους πολιτικών θεσμών και το γενικό κοινό. Ο πίνακας 1.1 αποτυπώνει τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά της κάθε ομάδας, ως προς το φύλο, την ηλικία και την εκπαίδευση.

	ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα		Κυβερνητικοί αξιωματούχοι		Εκπρόσωποι Πολιτικών Θεσμών		Γενικό Κοινό	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Φύλο								
Σύνολο	137	100	31	100	17	100	232	100
Cis άντρας	51	37.22	12	38.70	10	58.82	41	17.67
Cis γυναίκα	52	37.95	14	45.16	4	23.52	140	60.34
Trans άντρας	5	3.64	1	3.22	0	0	0	0
Trans γυναίκα	4	2.97	0	0	0	0	1	0.43
Genderqueer	13	9.48	0	0	0	0	7	3.01
Άλλο/Δεν θέλω να απαντήσω	12	8.75	4	12.90	3	17.64	43	18.53
Ηλικία								
Τντερσεξ	1	0.72	2	6.45	2	11.76	5	2.15
15-18	6	4.37	0	0	0	0	0	0
19-25	53	38.68	1	3.22	1	5.82	60	25.86
26-35	53	38.68	7	22.58	11	64.70	96	41.37
36-45	13	9.48	13	41.93	2	11.76	45	19.39
46-55	7	5.1	8	25.80	2	11.76	24	10.34
56-65	5	3.64	2	6.45	1	5.82	6	2.58
66-75	0	0	0	0	0	0	1	0.43
Παρακολουθώ/δεν έχω ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	4	2.91	0	0	0	0	2	0.86
Εκπαίδευση								
Απόφοιτος/η δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	9	6.65	0	0	0	0	15	6.46
Ανώτερη Εκπαίδευση	35	25.54	1	3.22	2	11.76	36	15.51
Διδακτορικό / Ανώτατη Εκπαίδευση	10	7.29	7	22.58	3	17.64	15	6.46
Άλλο/δεν θέλω να απαντήσω	10	7.29	3	9.67	0	0	16	6.89
Τεχνολογική εκπαίδευση	11	8.02	0	0	0	0	20	8.62

Πτυχίο Πανεπιστημίου	58	42.33	20	64.51	12	70.58	128	55.17
ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και καθεστώς εθνικής και/ή πολιτισμικής μειονότητας	14	10.21	0	0	0	0	0	0
ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και κατάσταση-ναι	0	0	10	32.25	2	11.76	0	0
ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και κατάσταση-δεν θέλουν να απαντήσουν	0	0	0	0	1	5.82	0	0

. Πίνακας 1.1 Κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των τεσσάρων ομάδων στόχων που συμμετείχαν στην έρευνα.

4.2 Αντιλήψεις σχετικά με τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων

Το διαδικτυακό ερωτηματολόγιο είχε στόχο τη διερεύνηση του βαθμού εξοικείωσης των τεσσάρων ομάδων εστίασης με τα κατοχυρωμένα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, καθώς και τη χαρτογράφηση των αντιλήψεών τους σχετικά με τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα που θα έπρεπε να προστατεύονται. Για τη διερεύνηση των διαφορών των τεσσάρων ομάδων ως προς τη γνώση χρησιμοποιήθηκαν τεστ χ^2 . Τα αναλυτικά αποτελέσματα ανά δήλωση και ομάδα εστίασης παρουσιάζονται στον πίνακα 1.2.

Η συντριπτική πλειονότητα του δείγματος φάνηκε να γνωρίζει ότι τα ομόφυλα ζευγάρια μπορούν να υπογράψουν σύμφωνο συμβίωσης στην Ελλάδα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι και οι 17 εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών που απάντησαν το ερωτηματολόγιο γνώριζαν το παραπάνω. Τα τεστ χ^2 που διενεργήθηκαν αποκάλυψαν μία στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ της ανεξάρτητης μεταβλητής (δηλ. της ομάδας εστίασης) και των απαντήσεων, χ^2 (6, N=417)= 15,761, $p = .015$, που σημαίνει ότι η ομάδα στην οποία ανήκουν οι συμμετέχοντες/ουσες συνδέεται με τη γνώση που έχουν ως προς το παραπάνω. Αναλυτικότερα, από τις τέσσερις ομάδες, οι εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών ήταν στατιστικά σημαντικά πιο πιθανό να γνωρίζουν ότι το προαναφερθέν δικαίωμα προστατεύεται δια νόμου, ενώ το γενικό κοινό ήταν το λιγότερο πιθανό να το γνωρίζει. Όσον αφορά το γάμο των ομόφυλων ζευγαριών, οι περισσότεροι/ες ερωτηθέντες/είσες ανέφεραν ότι γνωρίζουν ότι δεν προβλέπεται στο νόμο. Τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα ήταν σημαντικά πιο πιθανό να γνωρίζουν ότι τα ομόφυλα ζευγάρια δεν μπορούν να παντρευτούν στην Ελλάδα, ενώ το γενικό κοινό ήταν το λιγότερο πιθανό να το γνωρίζει σε σχέση με τις άλλες ομάδες, χ^2 (9, N=417)= 58,506, $p < .001$.

Από την άλλη πλευρά, οι περισσότεροι/ες συμμετέχοντες/ουσες δήλωσαν ότι τα ομόφυλα ζευγάρια δεν μπορούν να γίνουν ανάδοχοι γονείς ή να υιοθετήσουν παιδί. Δεν βρέθηκε καμία στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των ομάδων και των γνώσεών τους σχετικά με την αναδοχή παιδιών, χ^2 (6, N = 417) = 11.913, $p = .064$. Όσον αφορά τις αποκλίσεις στη γνώση ότι η τεκνοθεσία δεν προβλέπεται, τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα ήταν σημαντικά πιο

πιθανό να το γνωρίζουν, σε σύγκριση με τις άλλες ομάδες, $\chi^2 (9, N = 417) = 37.767$, $p < .001$.

Παρόλο που η πλειονότητα των συμμετεχόντων/ουσών γνώριζε ότι η ληξιαρχική αλλαγή της ταυτότητας φύλου είναι νόμιμη στην Ελλάδα, το 31,9% του κοινού δήλωσε αβεβαιότητα. Όσον αφορά τις αποκλίσεις, το γενικό κοινό ήταν σημαντικά λιγότερο πιθανό να έχει αυτές τις πληροφορίες σε σχέση με τις υπόλοιπες ομάδες, $\chi^2 (9, N = 417) = 42.283$, $P < .001$.

Αναφορικά με τη νομική προστασία των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων από τις διακρίσεις στην Ελλάδα, τα μισά ΛΟΑΤΚΙ+ ερωτηθέντα άτομα (51,1%) δήλωσαν ότι αυτό δεν ισχύει, ενώ το 38,7% των κυβερνητικών αξιωματούχων, το 41,2% των εκπροσώπων πολιτικών θεσμών και το 35,8% από το ευρύ κοινό είχαν την ίδια άποψη. Τα στατιστικά τεστ έδειξαν ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και το γενικό κοινό είναι σημαντικά πιο πιθανό να έχουν την προαναφερθείσα άποψη σε σχέση με τις άλλες ομάδες, $\chi^2 (9, N = 417) = 25.211$, $p = .003$. Όσον αφορά την ύπαρξη νομικού πλαισίου για την προστασία της κοινότητας από εγκλήματα μίσους, τα περισσότερα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που απάντησαν το ερωτηματολόγιο (45,3%), οι περισσότεροι/ες κυβερνητικοί αξιωματούχοι (51,6%) και εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών (52,9%) φάνηκαν να γνωρίζουν το ισχύον πλαίσιο. Οι περισσότεροι/ες ερωτηθέντες/είς από το γενικό κοινό (52,8%) δήλωσαν ότι δεν υπάρχει τέτοιος νόμος στην Ελλάδα. Ωστόσο, τα τεστ χ^2 έδειξαν ότι και οι τέσσερις ομάδες στόχοι ήταν σημαντικά πιθανό να πιστεύουν ότι τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ+ προστατεύονται νομικά από εγκλήματα μίσους, $\chi^2 (9, N = 417) = 28.947$, $p = .001$, υποδηλώνοντας ότι δεν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των ομάδων. Τα περισσότερα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που απάντησαν στην έρευνα (48,2%) δήλωσαν ότι τα ίντερσεξ άτομα δεν προστατεύονται από ιατρικές παρεμβάσεις «κανονικοποίησης» στην Ελλάδα, ενώ η πλειονότητα των άλλων ομάδων παρέμεινε αβέβαιη. Όσον αφορά τις διαφορές, το γενικό κοινό ήταν σημαντικά πιο πιθανό να μην γνωρίζει, σε σχέση με τις άλλες ομάδες, $\chi^2 (9, N = 417) = 40.830$, $p < .001$.

		ΛΟΑΤΚΙ+ ΑΤΟΜΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΟΙ	ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΘΕΣΜΩΝ	ΓΕΝΙΚΟ ΚΟΙΝΟ
ΤΑ ΟΜΟΦΥΛΑ ΖΕΥΓΑΡΙΑ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΥΠΟΓΡΑΦΟΥΝ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	Ναι	95,6%	83,9%	100,0%	87,1%
	Όχι	2,9%	0%	0%	3,0%
ΤΑ ΟΜΟΦΥΛΑ ΖΕΥΓΑΡΙΑ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΠΑΝΤΡΕΥΤΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	Ναι	4,4%	9,7%	23,5%	5,9%
	Όχι	93,4%	74,2%	70,6%	62,5%
	Δεν είμαι σίγουρος/η/ο	2,2%	12,9%	5,9%	19,8%
ΤΑ ΟΜΟΦΥΛΑ ΖΕΥΓΑΡΙΑ ΜΠΟΡΟΥΝ	Ναι	35,0%	19,4%	35,3%	22,4%
	Όχι	42,3%	38,7%	47,1%	45,3%

ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ ΑΝΑΔΟΧΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΕΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ					
ΤΑ ΟΜΟΦΥΛΑ ΖΕΥΓΑΡΙΑ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΥΙΟΘΕΤΗΣΟΥΝ ΠΑΙΔΙΑ ΕΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	Ναι	45,3%	9,7%	5,9%	10,8%
	Όχι	87,6%	67,7%	70,6%	64,2%
	Δεν είμαι σίγουρος/η/ο	9,5%	22,6%	17,6%	25,0%
Η ΑΛΛΑΓΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΦΥΛΟΥ ΣΤΑ ΝΟΜΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΙΝΑΙ ΝΟΜΙΜΗ ΕΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	Ναι	82,5%	83,9%	82,4%	59,1%
	Όχι	7,3%	3,2%	0%	8,6%
	Δεν είμαι σίγουρος/η/ο	10,2%	12,9%	11,8%	31,9%
ΕΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΤΑ ΛΟΑΤΚΙ+ ΑΤΟΜΑ ΕΙΝΑΙ ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ	Ναι	35,0%	48,4%	41,2%	34,5%
	Όχι	51,1%	38,7%	41,2%	35,8%
	Δεν είμαι σίγουρος/η/ο	13,9%	12,9%	11,8%	28,9%
ΕΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΤΑ ΛΟΑΤΚΙ+ ΑΤΟΜΑ ΕΙΝΑΙ ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΜΙΣΟΥΣ	Ναι	45,3%	51,6%	52,9%	48,2%
	Όχι	38,0%	32,3%	29,4%	52,8%
ΤΑ ΙΝΤΕΡΣΕΞ ΑΤΟΜΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ «ΚΑΝΟΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ» ΕΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	Ναι	5,8%	29,0%	17,6%	13,8%
	Όχι	48,2%	22,6%	35,3%	24,1%
	Δεν είμαι σίγουρος/η/ο	46,0%	45,2%	41,2%	61,2%

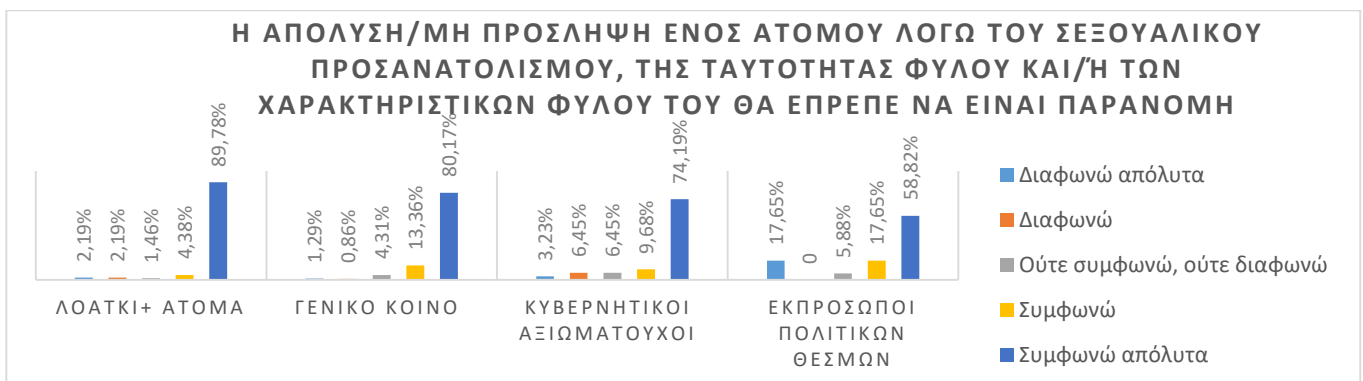
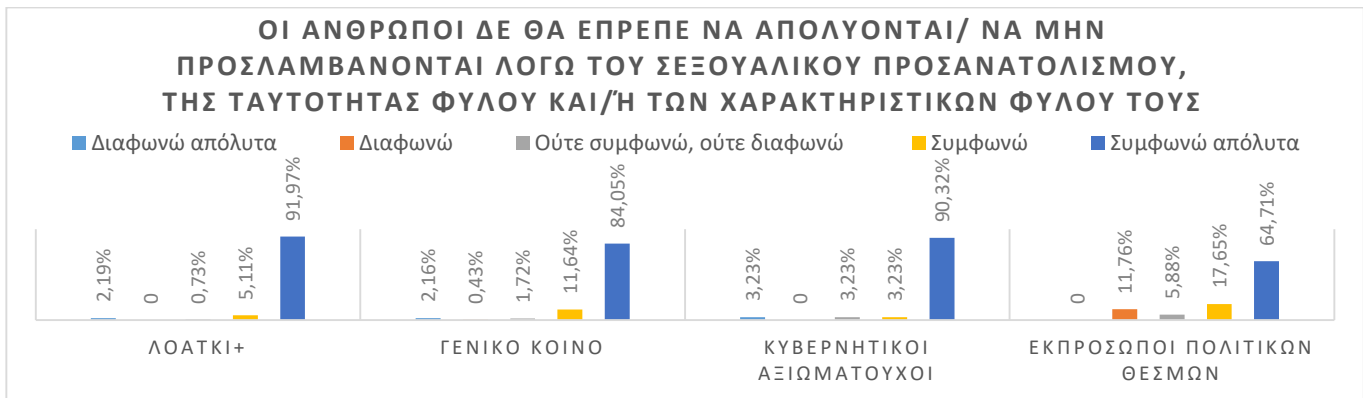
Πίνακας 1.2 Ποσοστιαίες απαντήσεις των τεσσάρων ομάδων στόχων στις ερωτήσεις που αναλύθηκαν χρησιμοποιώντας το τεστ χ^2 .

Όσον αφορά τις αντιλήψεις των ομάδων σχετικά με τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα που θα έπρεπε να προστατεύονται, χρησιμοποιήθηκαν τεστ one-way ANOVA για τη μέτρηση πιθανών αποκλίσεων. Η συνολική εικόνα έδειξε θετική στάση απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα. Ο μέσος όρος των απαντήσεων όλων των ομάδων κυμαίνονταν από "Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ" έως "Συμφωνώ απόλυτα", υποδηλώνοντας ότι καμία από τις ομάδες-στόχους δεν είχε σαφή αρνητική στάση απέναντι στην ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα σχετικά με αυτά τα δικαιώματα.

Η πλειονότητα του δείγματος συμφώνησε ότι οι άνθρωποι πρέπει να είναι σε θέση να εκφράζουν ελεύθερα τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή/και την ταυτότητα φύλου τους. Ωστόσο, το τεστ Welch ANOVA αποκάλυψε ότι οι μέσες αποκρίσεις διέφεραν σημαντικά μεταξύ των ομάδων ($F(3, 55.372) = 4.612, p = .006$). Η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 3,85, SD = 0,601$) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να συμφωνήσει σε σύγκριση με το γενικό κοινό ($M = 3,60, SD = 0,805$). Το ίδιο ίσχυε και για την ερώτηση σχετικά με το αν τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα θα έπρεπε να έχουν τα ίδια δικαιώματα με τα cisgender ετεροφυλόφιλα άτομα,

καθώς μόνο ένα μικρό μέρος του δείγματος δήλωσε ότι ήταν αντίθετο: τρία ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, οκτώ συμμετέχοντες/ουσες από το γενικό κοινό, τρεις κυβερνητικοί αξιωματούχοι και ένας/μία εκπρόσωπος πολιτικών θεσμών. Όσον αφορά τις διαφορές ($F(3, 52.729) = 7.174, p < .001$), η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 3,89, SD = 0,565$) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να συμφωνήσει σε σχέση με το γενικό κοινό ($M = 3,59, SD = 0,827$). Όπως παραπάνω, η συντριπτική πλειονότητα του δείγματος συμφώνησε ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα, ενώ και πάλι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 3,91, SD = 0,513$) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να συμφωνήσει σε σχέση με το γενικό κοινό ($M = 3,73, SD = 0,683$).

Όσον αφορά την ισότητα στην απασχόληση και όπως απεικονίζεται στα ακόλουθα διαγράμματα, η συντριπτική πλειονότητα συμφώνησε ότι οι άνθρωποι δεν θα έπρεπε να απολύονται ή να μην προσλαμβάνονται λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου ή/και των χαρακτηριστικών φύλου τους (SOGISC) και συμφώνησαν επίσης ότι αυτό θα έπρεπε να προστατεύεται από το νόμο. Δεν βρέθηκαν αποκλίσεις μεταξύ των τεσσάρων ομάδων.

Όσον αφορά την ισότητα στο γάμο, η πλειονότητα συμφώνησε ότι ο γάμος ομόφυλων ζευγαριών θα έπρεπε να είναι νόμιμος. Ωστόσο, το 9,48% του κοινού παρέμεινε αναποφάσιστο. Αναφορικά με τις διαφορές ($F(3, 52.385) = 12.845, p < .001$), τα τεστ Post-Hoc έδειξαν ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 3,87, SD = 0,553$) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να συμφωνήσει σε σύγκριση με τις άλλες ομάδες. Παρόλο που η πλειονότητα συμφώνησε επίσης ότι η αναδοχή παιδιών από ομόφυλα ζευγάρια θα έπρεπε να είναι νόμιμη, το 8,62% του κοινού, τέσσερις (12,61%) κυβερνητικοί αξιωματούχοι και έξι (35,3%) εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών διαφώνησαν. Το τεστ Welch ANOVA έδειξε ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 3,83, SD = 0,589$) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να συμφωνήσει με τη δήλωση. Ομοίως, το 8,62% του κοινού, τρεις (9,68%) κυβερνητικοί αξιωματούχοι και επτά (41,18%) εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών δεν θεώρησαν ότι η τεκνοθεσία θα έπρεπε να είναι νόμιμη. Η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 3,82, SD = 0,584$) ήταν, πάλι, σημαντικά πιο πιθανό να πιστεύει ότι θα έπρεπε να είναι νόμιμη.

Οι περισσότεροι/ες συμφώνησαν ότι τα άτομα θα πρέπει να μπορούν να αλλάζουν τα στοιχεία φύλου τους στα νομικά τους έγγραφα. Ωστόσο, το 10,78% του κοινού παρέμεινε αναποφάσιστο. Όσον αφορά τις διαφορές, η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 3,80, SD = 0,640$) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να συμφωνήσει, σε σχέση με το γενικό κοινό ($M = 3,47, SD = 0,939$).

Ομοίως, οι ερωτηθέντες/είσες συμφώνησαν ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα θα έπρεπε να εκπροσωπείται ισότιμα στην πολιτική ζωή (π.χ. σε κόμματα, θεσμούς και οργανισμούς). Ορισμένοι/ες διαφώνησαν, ενώ το 9,05% του κοινού και έξι (35,29%) εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών ανέφεραν ότι ούτε συμφωνούν, ούτε διαφωνούν. Όσον αφορά διαφορές μεταξύ των ομάδων, η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 3,77, SD = 0,720$) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να συμφωνήσει σε σύγκριση με τους/τις εκπροσώπους των πολιτικών θεσμών ($M = 2,53, SD = 1,231$) και το γενικό κοινό ($M = 3,50, SD = 0,888$). Οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι ($M = 3,48, SD = 0,996$) και το γενικό κοινό ήταν σημαντικά πιο πιθανό να συμφωνήσουν σε σύγκριση με τους/τις εκπροσώπους.

4.3 Αντιλήψεις σχετικά με τη συχνότητα περιστατικών διακρίσεων κατά της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας

Όπως απεικονίζεται στον παρακάτω πίνακα, η πλειονότητα του συνολικού δείγματος πιστεύει ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα δεν είναι γενικά αποδεκτή στην Ελλάδα. Η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ήταν σημαντικά πιο πιθανό να έχει αυτήν την άποψη, $\chi^2(9, N = 417) = 41.112, p < .001$.

		ΛΟΑΤΚΙ+ ΑΤΟΜΑ	ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΟΙ	ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ ΠΟΛΙΤΚΩΝ ΘΕΣΜΩΝ	ΓΕΝΙΚΟ ΚΟΙΝΟ
ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Η ΛΟΑΤΚΙ+ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΕΙΝΑΙ ΓΕΝΙΚΩΣ ΑΠΟΔΕΚΤΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;	Ναι	13,9%	22,6%	29,4%	11,6%
	Όχι	84,7%	77,4%	64,7%	79,7%
ΕΧΕΤΕ ΑΚΟΥΣΕΙ ΠΟΤΕ ΝΑ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΑΤΚΙ+ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;	Ναι	97,8%	74,2%	76,5%	82,8%
	Όχι	0%	16,1%	0%	7,8%
	Δεν ξέρω	2,2%	9,7%	17,6%	8,2%

Πίνακας 1.3 Ποσοστιαίες απαντήσεις των τεσσάρων ομάδων στόχων στις ερωτήσεις που αναλύθηκαν χρησιμοποιώντας το τεστ χ².

Πολλά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα αναφέρθηκαν στην πρόοδο που έχει σημειωθεί, αλλά τόνισαν ότι πρέπει να διανύσουμε πολύ δρόμο ακόμη. Κάποιος/α/ο υπογράμμισε ότι «ο κόσμος απλά ανέχεται δεν αποδέχεται» την κοινότητα. Μερικοί/ές/ά περιέγραψαν ένα κλίμα μίσους, διακρίσεων και υποεκπροσώπησης στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τις δομές και την απασχόληση, που οδηγούν τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα να κρύψουν την ταυτότητά τους. Δύο ερωτηθέντα άτομα εστίασαν στην έλλειψη κατοχυρωμένων ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιωμάτων, όπως ο γάμος, η τεκνοθεσία, η αρνητική στάση της εκκλησίας και της παρούσας κυβέρνησης, που «καταψήφισε την συνταγματική αναθεώρηση για την προστασία των ΛΟΑΤ», «Αντιμετωπίζομαστε ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας [...]. Δεν μπορούμε καν να περπατήσουμε κρατώντας τον/τη/το σύντροφό μας από το χέρι». Μερικά άτομα περιέγραψαν ότι το επίπεδο αποδοχής μπορεί να διαφέρει, ανάλογα με την ταυτότητα. Κάποιος/α/ο διευκρίνισε ότι τα τρανς, τα ίντερσεξ και τα ασέξουαλ άτομα είναι αυτά που είναι λιγότερο αποδεκτά. Μερικά ερωτηθέντα άτομα υπογράμμισαν τις διαφορές που μπορούν να παρατηρηθούν μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, καθώς οι προκαταλήψεις και το στίγμα επικρατούν σε μικρότερες περιοχές.

Το γενικό κοινό συμφώνησε ότι έχει σημειωθεί πρόοδος, ενώ ορισμένοι/ες πρότειναν ότι η κοινότητα είναι κυρίως αποδεκτή από τα νεότερα άτομα και κάποιος/α επεσήμανε ότι οι γυναίκες τείνουν να δείχνουν υψηλότερα επίπεδα αποδοχής. Μερικοί/ές ανέφεραν ότι παρά την προαναφερθείσα πρόοδο, η κοινότητα δεν είναι γενικά και επαρκώς αποδεκτή. Μερικοί/ές άλλοι/ες ανέφεραν ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα δεν είναι καθόλου αποδεκτή, καθώς οι διακρίσεις και η ομοφοβία εξακολουθούν να επικρατούν. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπήρξε ένα ομοφοβικό σχόλιο από έναν/μία ερωτηθέντα/είσα, ενώ ένας/μία άλλος/η ανέφερε ότι η ποικιλομορφία με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου συνιστά ψυχική διαταραχή και «θα πρέπει η κοινωνία, το κράτος, ο κόσμος να τους βοηθήσει και να τους στηρίξει και όχι να κοιτάει ως ψήφους ή φυσιολογικούς».

Μόνο δύο εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών και κυβερνητικοί αξιωματούχοι ανέλυσαν περισσότερο την αποδοχή των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στην Ελλάδα. Οι εκπρόσωποι ανέφεραν ότι η κοινότητα δεν είναι ακόμη αποδεκτή. Ένας/μία εκπρόσωπος περιέγραψε ότι η ελληνική κοινωνία παραμένει συντηρητική, «λόγω της παράδοσης και της θρησκείας ή λόγω της

έλλειψης ενημέρωσης από θεσμούς όπως τα μέσα ενημέρωσης και τα σχολεία» και τόνισε ότι η κατάσταση είναι καλύτερη σε μεγάλες πόλεις, όπου κυριαρχούν η ανωνυμία και η περιθωριοποίηση. Ένας/μία κυβερνητικός αξιωματούχος επιβεβαίωσε την προαναφερθείσα άποψη, ενώ και οι δύο ερωτηθέντες/είσες πιστεύουν ότι η κοινότητα είναι μόνο μερικώς αποδεκτή.

Όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 1.3, η πλειονότητα των ατόμων που απάντησαν το ερωτηματολόγιο ανέφερε ότι είχε ακούσει αρνητικά σχόλια για την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα να γίνονται δημόσια, με την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα να είναι σημαντικά πιο πιθανό να έχει αυτήν την άποψη, $\chi^2 (9, N = 417) = 34.604, p < .001$. Όπως αναλύθηκε από την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, αυτά τα σχόλια γίνονται συνήθως από μέλη του Κοινοβουλίου και αξιωματούχους της εκκλησίας, καθώς και από δημοσιογράφους, επιστήμονες και πολίτες κάθε μορφωτικού επιπέδου. Κάποιος/α/ο ανέφερε ότι συνήθως προέρχονται από ηλικιωμένους. Αυτά τα σχόλια γίνονται συχνά στο διαδίκτυο, στο δρόμο ή στα σχολεία, ενώ συχνά εκφράζονται με τη μορφή αστείων ή συνεπάγονται εκφράσεις όπως «γεμίσαμε απ αυτούς», «δεν είναι φυσιολογικά πράγματα αυτά», «να μην προκαλούν». Η λέξη "αδερφή" αναγνωρίστηκε ως μια έκφραση που χρησιμοποιείται με υποτιμητικό τρόπο, η οποία δεν απευθύνεται πάντα σε ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, αλλά και σε άτομα που θεωρούνται ΛΟΑΤΚΙ+. Ένα άτομο που συμμετείχε δήλωσε ότι η λέξη «αδερφή είναι μια συνηθισμένη προσβολή που έχω ακούσει στη ζωή μου τα αρνητικά σχόλια είναι πολλά ακόμη και από την οικογένειά μου.. (sic) μας αποκαλούν αφύσικους, μπερδεμένους κλπ.». Ένα άλλο άτομο που συμμετείχε έδωσε το ακόλουθο παράδειγμα: «Ο κ. Μητσοτάκης (πλέον, πρωθυπουργός) μιλώντας για τα τρανς άτομα εκανε αναλογία με εξωγήινους. Ο κ. Μπογδάνος [βουλευτής - Νέα Δημοκρατία & δημοσιογράφος, σημείωμα συντάκτη] θεωρεί τις λεσβίες σατανίστριες. Κατά τη συζήτηση περί της αναδοχής παιδιών από ομόφυλα ζευγάρια ακούστηκαν πολλά αρνητικά σχόλια μέσα στη βουλή».

ΛΟΑΤΚΙ+ άτομο που απάντησε το ερωτηματολόγιο: «δεν έχει αρχή ή τέλος αυτό, τώρα πια δεν αγγίζει καν εμάς που το έχουμε συνηθίσει, έγινε ρουτίνα»

Το γενικό κοινό ανέφερε ότι αρνητικά σχόλια μπορεί να ακουστούν στα μέσα μεταφοράς, σε δημόσιους χώρους, όπως πλατείες ή σε μέρη με πολλούς ανθρώπους, όπως καταστήματα και σούπερ μάρκετ, ενώ μπορούν επίσης να βρεθούν στο διαδίκτυο. Κάποιος/α έδωσε το παράδειγμα της παραπληροφόρησης σχετικά με την παρέλαση υπερηφάνειας που πραγματοποιείται κάθε χρόνο. Ένας/μία ερωτώμενος/η αναφέρθηκε στις ομοφοβικές παρατηρήσεις που έκανε ο Πάνος Καμμένος στο Κοινοβούλιο [πρώην Υπουργός Εθνικής Άμυνας], καθώς και σε μέλη άλλων κομμάτων. Η Εκκλησία χαρακτηρίστηκε ως ένας θεσμός που υποκινεί τη βία προς την κοινότητα. Υπήρξε επίσης ένα ομοφοβικό σχόλιο, καθώς

Ένας/μία συμμετέχων/ουσα δήλωσε ότι δεν ενδιαφέρεται για την κοινότητα, καθώς υπάρχουν πιο σοβαρά ζητήματα στην Ελλάδα.

Ένας/μία εκπρόσωπος πολιτικών θεσμών εξήγησε ότι αρνητικά σχόλια εκφράζονται συνήθως δημόσια εναντίον πολλών ευάλωτων ομάδων, όπως ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, μετανάστες, πρόσφυγες και γυναίκες, ακόμη και για άτομα με αναπηρία. Οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι δεν ανέλυσαν περισσότερο τα αρνητικά σχόλια που γίνονται δημόσια εναντίον της κοινότητας.

Οι/τα περισσότεροι/ες/α ερωτηθέντες/είσες/εντα άτομα φάνηκαν να πιστεύουν ότι τα αρνητικά σχόλια προς άτομα που συμπεριφέρονται με διαφορετικό τρόπο από το από αυτόν που αναμένεται από το φύλο με το οποίο γίνονται αντιληπτά γίνονται συχνά ή πάντα, ενώ 35 (15,09%) άτομα από το γενικό κοινό, τρεις (9,68%) κυβερνητικοί αξιωματούχοι και τρεις (17,65%) εκπρόσωποι των πολιτικών θεσμών πιστεύουν ότι αυτό συμβαίνει μερικές φορές. Όσον αφορά τις αποκλίσεις, το τεστ ANOVA του Welch έδειξε σημαντικές διαφορές στις μέσες αποκρίσεις, $F(3, 52.620) = 4.854, p = .005$, μεταξύ ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων ($M = 3.13, SD = 0.497$) και του γενικού κοινού ($M = 2.93, SD = 0.657$).

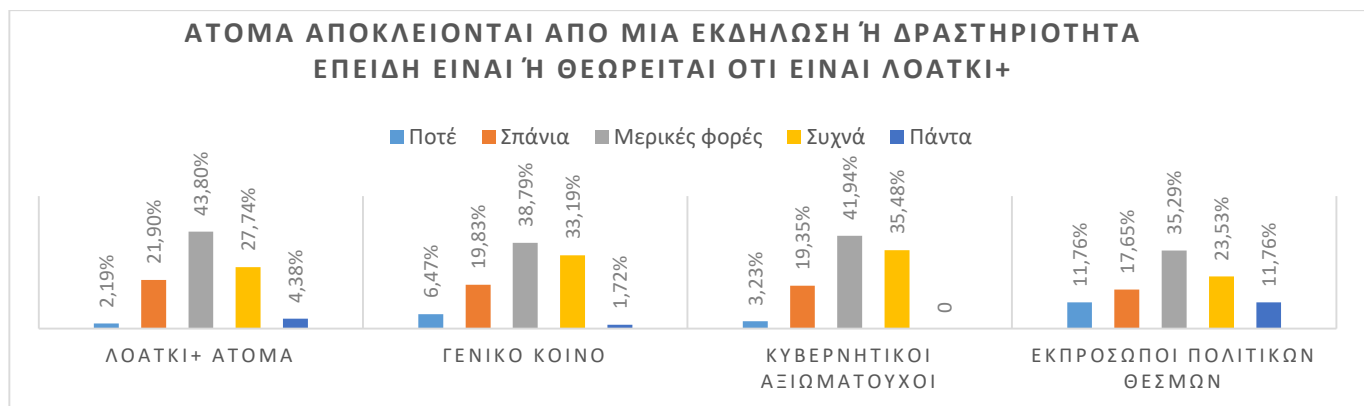
Ογδόντα τοις εκατό των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων πιστεύουν ότι συχνά άτομα αποκαλύπτουν ότι κάποιος/α/ο είναι ΛΟΑΤΚΙ+ χωρίς την άδειά του/της, ενώ το 35% πιστεύει ότι συμβαίνει μερικές φορές και 13% ότι συμβαίνει πάντα. Ομοίως, οι περισσότεροι/ες ερωτηθέντες/είσες από το γενικό κοινό (56,90%) και τους κυβερνητικούς αξιωματούχους (41,94%) πιστεύουν ότι τέτοια γεγονότα συμβαίνουν συχνά και 29,31% και 35,48%, αντίστοιχα, ότι λαμβάνουν χώρα μερικές φορές. Επτά εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών (41,18%) πιστεύουν ότι μια τέτοια αποκάλυψη πραγματοποιείται συχνά. Δεν βρέθηκαν στατιστικώς σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των τεσσάρων ομάδων. Η παραπάνω συχνότητα ισχύει και για την ηθελημένη και εν γνώσει αναφορά σε λάθος γένος και/ή αντωνυμίες. Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος πιστεύει ότι συμβαίνει συχνά ή μερικές φορές. Ένα ANOVA τεστ έδειξε ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 2,59, SD = 0,763$) ανέφερε σημαντικά υψηλότερη συχνότητα σχετικά με το παραπάνω σε σύγκριση με τους/τις εκπροσώπους και το κοινό. Επιπλέον, το κοινό ανέφερε σημαντικά υψηλότερη συχνότητα από τους/τις εκπροσώπους. Οι περισσότερες ομάδες πιστεύουν ότι η χρήση του ονόματος που δεν χρησιμοποιούν πλέον τα τρανς άτομα για να τους απευθύνονται συμβαίνει μερικές φορές, ενώ τα περισσότερα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο (62,77%) πιστεύουν ότι αυτό συμβαίνει συχνά.

Η πλειονότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων (66,42%), του γενικού κοινού (69,04%) και των κυβερνητικών αξιωματούχων (61,29%) πιστεύουν ότι αρνητικά σχόλια για την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα γίνονται συχνά σε δημόσιους χώρους. Οι περισσότεροι/ες εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών (οκτώ - 47,06%) πιστεύουν ότι εκφράζονται μερικές φορές. Ένα ANOVA τεστ έδειξε ότι οι τελευταίοι/ες ($M = 2,12, SD = 1,054$) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να πιστεύουν ότι τέτοια σχόλια γίνονται σε χαμηλότερη συχνότητα, σε σύγκριση με τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα ($M = 2.99, SD = 0.707$) και το ευρύ κοινό ($M = 2.79, SD = 0.769$). Παρομοίως, τα

περισσότερα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα (57,66%), το γενικό κοινό (65,95%), οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι (77,42%) και οι εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών (52,94%) πιστεύουν ότι τέτοιες δηλώσεις γίνονται συχνά στο διαδίκτυο. Η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 3.28$, $SD = 0.683$) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να πιστεύει ότι αυτό συμβαίνει σε υψηλότερη συχνότητα σε σχέση με το γενικό κοινό ($M = 2,97$, $SD = 0,792$).

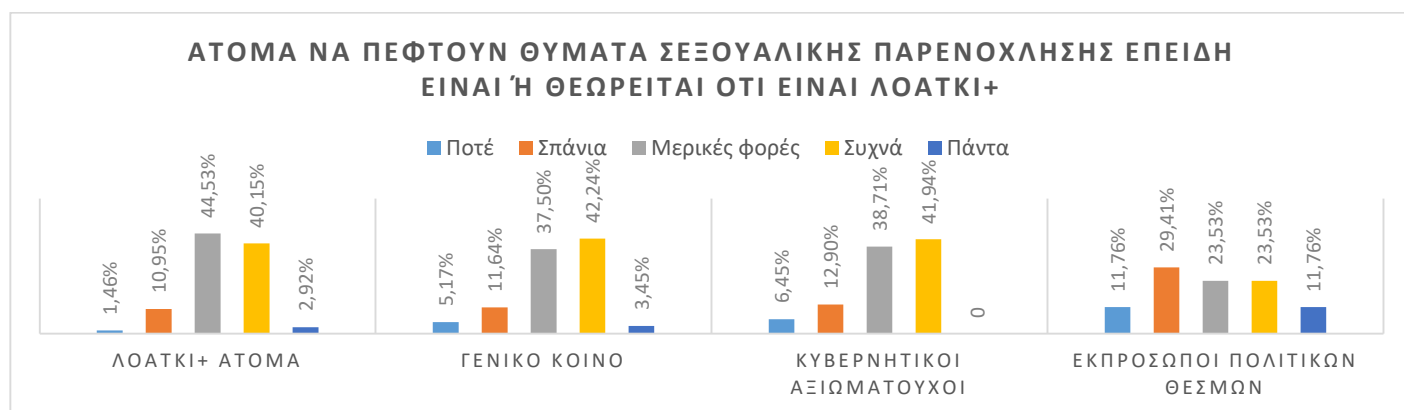
Η πλειονότητα του δείγματος συμφώνησε, επίσης, ότι οι άνθρωποι χρησιμοποιούν συχνά ΛΟΑΤΚΙ+ όρους με υποτιμητικό τρόπο, ενώ οι άνθρωποι συχνά χλευάζονται επειδή είναι ή θεωρούνται ΛΟΑΤΚΙ+. Τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που συμμετείχαν ($M = 3,17$, $SD = 0,733$) ήταν και πάλι σημαντικά πιο πιθανό να πιστεύουν ότι η χρήση ΛΟΑΤΚΙ+ όρων με υποτιμητικό τρόπο γίνεται συχνότερα σε σχέση με το γενικό κοινό ($M = 2.93$, $SD = 0.781$), καθώς και ότι οι άνθρωποι χλευάζονται επειδή είναι ή θεωρούνται ΛΟΑΤΚΙ+ ($M = 3,03$, $SD = 0,737$), σε σύγκριση με το γενικό κοινό ($M = 2,78$, $SD = 0,761$).

Τα περισσότερα ερωτηθέντα άτομα πιστεύουν ότι οι άνθρωποι συχνά πέφτουν θύματα λεκτικής βίας (ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα - 64,96%, γενικό κοινό - 68,97%, κυβερνητικοί αξιωματούχοι - 64,52%, εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών - 58,82%) ή δεν αντιμετωπίζονται ισότιμα (ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα - 52,55%, γενικό κοινό - 56,90%, κυβερνητικοί αξιωματούχοι - 54,84%, εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών - 64,71%) επειδή είναι ή θεωρούνται ΛΟΑΤΚΙ+. Όσον αφορά τα άτομα που αποκλείονται από μία εκδήλωση ή δραστηριότητα εξαιτίας του προαναφερθέντος λόγου, τα περισσότερα ερωτηθέντα άτομα πιστεύουν ότι συμβαίνει μερικές φορές.

Τα περισσότερα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα (56,20%), γενικό κοινό (49,57%) και κυβερνητικοί αξιωματούχοι (45,16%) πιστεύουν ότι οι άνθρωποι υφίστανται συχνά διακρίσεις σε δημόσιους χώρους, ενώ οι περισσότεροι εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών (58,82%) πιστεύουν ότι αυτό συμβαίνει μερικές φορές. Όσον αφορά τις σωματικές επιθέσεις, το 41,61% και το 40,88% των ΛΟΑΤΚΙ+ πιστεύει ότι συμβαίνουν μερικές φορές ή συχνά. Το 41,81% και το 38,36% του γενικού κοινού πιστεύει ότι είναι συχνές ή λιγότερο συχνές. 13 (41,94%)

κυβερνητικοί αξιωματούχοι πιστεύουν ότι συμβαίνει μερικές φορές και 11 (35,48%) ότι συμβαίνει συχνότερα. Έξι (35,29%) εκπρόσωποι πιστεύουν ότι συμβαίνουν μερικές φορές και τέσσερις (23,53%) ότι συμβαίνουν σπάνια. Το τεστ ANOVA έδειξε ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 2.28$, $SD = 0.785$) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να πιστεύει ότι οι σωματικές επιθέσεις συμβαίνουν συχνότερα από τους εκπροσώπους ($M = 1,71$, $SD = 1,160$). Όπως απεικονίζεται στο παρακάτω διάγραμμα, τα περισσότερα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα πιστεύουν ότι τα άτομα πέφτουν κάποιες φορές θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης λόγω της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητάς τους, οι περισσότεροι/ες ερωτηθέντες/είσες από το γενικό κοινό και κυβερνητικοί αξιωματούχοι πιστεύουν ότι αυτό συμβαίνει πιο συχνά και οι περισσότεροι/ες εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών πιστεύουν ότι σπάνια συμβαίνει.

Όσον αφορά τις οργανωμένες σωματικές επιθέσεις, τα περισσότερα ερωτηθέντα άτομα από τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα (38,69%), το γενικό κοινό (40,09%) και τους/τις κυβερνητικούς αξιωματούχους (51,61%) πιστεύουν ότι συμβαίνουν μερικές φορές, ενώ πέντε (29,41%) εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών πιστεύουν ότι συμβαίνουν συχνά, με τον ίδιο αριθμό να πιστεύει ότι λαμβάνουν χώρα σπάνια.

Συχνότητα περιστατικών διακρίσεων, όπως υποδεικνύεται από μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας χωρίς μειονοτικό εθνικό ή πολιτισμικό υπόβαθρο

Από τα 137 ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που συμπλήρωσαν το διαδικτυακό ερωτηματολόγιο, τα 123 δεν είχαν μειονοτικό εθνικό ή πολιτισμικό υπόβαθρο. Τα περισσότερα (47%) δήλωσαν ότι σπάνια λαμβάνουν αρνητικά σχόλια επειδή συμπεριφέρονται με διαφορετικό τρόπο από αυτόν που αναμένεται από το φύλο με το οποίο γίνονται αντιληπτά. Κάποια ερωτηθέντα άτομα (26,02%) δήλωσαν ότι αυτό συμβαίνει σπάνια. Το ίδιο ισχύει για την γνωστοποίηση της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητας σε τρίτα άτομα χωρίς την άδειά τους. Η πλειονότητα (68,29%) ανέφερε ότι δεν έχει βιώσει ποτέ την ηθελημένη και εν γνώσει χρήση λάθος γένους ή αντωνυμιών από αυτό ή αυτές που έχουν δηλώσει ότι προτιμούν για να τους απευθύνονται, ενώ ορισμένοι/ες/α (18,70%) δήλωσαν ότι αυτό συμβαίνει σπάνια. Επιπλέον, το 80,49%

δήλωσε ότι οι άνθρωποι ποτέ δεν τους έχουν απευθυνθεί με το όνομα που δεν χρησιμοποιούν πλέον. Παρότι εννέα από τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που απάντησαν το ερωτηματολόγιο δήλωσαν ότι είναι τρανς άνδρες/γυναίκες, ένα άτομο (0,81%) δήλωσε ότι βιώνει πάντα την προαναφερθείσα συμπεριφορά, πέντε (4,07%) ότι συμβαίνει συχνά, 10 (8,13%) ότι συμβαίνει μερικές φορές και οκτώ (6,50%) ότι συμβαίνει σπάνια.

Οι άνθρωποι σπάνια (39,02%) κάνουν αρνητικά σχόλια για εκείνους/ες/α λόγω της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητάς τους. Το 30,89% και το 9,76% δήλωσαν ότι αυτό συμβαίνει μερικές φορές ή συχνά. Τέτοια σχόλια ποτέ (41,46%) ή σπάνια (32,53%) συμβαίνουν στο διαδίκτυο. Ωστόσο, ορισμένοι/ες/α δήλωσαν ότι αυτό συμβαίνει μερικές φορές (13,01%), συχνά (11,38%) ή πάντα (1,63%).

Σύμφωνα με τα ερωτηθέντα άτομα, οι άνθρωποι ποτέ (39,02%) ή σπάνια (35,77%) δεν χρησιμοποιούν ΛΟΑΤΚΙ+ όρους με προσβλητικό τρόπο για να τους απευθυνθούν. Λιγότερα άτομα ανέφεραν ότι αυτό συμβαίνει μερικές φορές (18,70%) ή συχνά (5,69%). Ένα μεγάλο ποσοστό (40,65%) δήλωσε ότι οι άνθρωποι σπάνια τους κοροϊδεύουν λόγω της ταυτότητάς τους, λιγότερα άτομα (17,07%) ανέφεραν ότι αυτό συμβαίνει μερικές φορές και κάποιοι/ες/α (7,32%) ότι συμβαίνει συχνά. Το 33,33% ανέφερε ότι δεν έχει βιώσει ποτέ τέτοια συμπεριφορά.

Τα περισσότερα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα χωρίς μειονοτικό υπόβαθρο ανέφεραν ότι δεν έχουν ποτέ βιώσει λεκτικές επιθέσεις (47,97%), δεν έχουν αντιμετωπιστεί ισότιμα (34,96%), αποκλειστεί από μία εκδήλωση ή δραστηριότητα (60,98%) ή έχουν βιώσει διακρίσεις σε δημόσιο χώρο (40,65%). Μερικοί/ες/α ανέφεραν ότι σπάνια βιώνουν τις προαναφερθείσες συμπεριφορές (32,52%, 32,52%, 26,83%, 29,27% αντίστοιχα), ενώ λιγότεροι/ες/α δήλωσαν ότι συμβαίνει μερικές φορές.

Όσον αφορά τις σωματικές επιθέσεις, η πλειονότητα του δείγματος (80,49%) ανέφερε ότι δεν είχε ποτέ σχετικές εμπειρίες, το 11,38% δήλωσε ότι συμβαίνει σπάνια και το 7,32% ότι συμβαίνει μερικές φορές. Ωστόσο, περισσότερα άτομα (21,95%) δήλωσαν ότι σπάνια βιώνουν σεξουαλική παρενόχληση και το 8,95% ότι μερικές φορές ή συχνά βιώνει τέτοια γεγονότα. Το 68,29% δεν έχει βιώσει ποτέ κάτι σχετικό. Τέλος, η πλειονότητα (87,80%) δήλωσε ότι δεν έχει υποστεί ποτέ οργανωμένες σωματικές επιθέσεις, ενώ το 10,57% δήλωσε ότι σπάνια συμβαίνει. Τέσσερις (28,57%) ανέφεραν ότι μερικές φορές παρενοχλούνται σεξουαλικά λόγω της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητάς τους και έξι (42,86%) ανέφεραν ότι σπάνια συμβαίνει.

Συχνότητα περιστατικών διακρίσεων, όπως υποδεικνύεται από μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας με μειονοτικό εθνικό ή πολιτισμικό υπόβαθρο

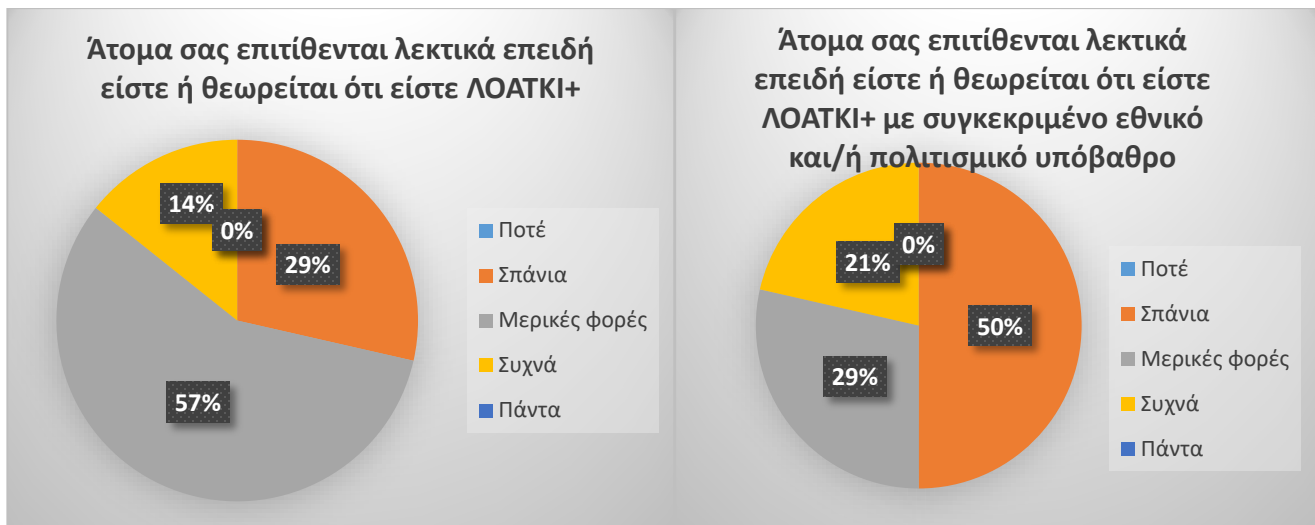
Δεκατέσσερα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα ανέφεραν ότι θεωρούν τους εαυτούς τους ΛΟΑΤΚΙ+ με μειονοτικό εθνικό ή/και πολιτισμικό υπόβαθρο. Το 42,86% και

το 35,71% αυτών δήλωσε ότι μερικές φορές ή συχνά λαμβάνει αρνητικά σχόλια επειδή συμπεριφέρεται με διαφορετικό τρόπο από αυτόν που αναμένεται από το αντιληπτό τους φύλο. Πέντε (35,71%) ανέφεραν ότι οι άνθρωποι σπάνια αποκαλύπτουν την ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητά τους χωρίς την άδειά τους και έξι ανέφεραν ότι συμβαίνει μερικές φορές ή συχνά. Περισσότερα από τα μισά άτομα (57,14%) ανέφεραν ότι οι άνθρωποι σπάνια χρησιμοποιούν επίτηδες διαφορετικό γένος και/ή αντωνυμίες από αυτό/αυτές που έχουν δηλώσει ότι προτιμούν και πέντε (35,71%) ότι δεν τους συμβαίνει ποτέ. Δύο (14,29%) ανέφεραν ότι οι άνθρωποι τους απευθύνονται πάντα με το όνομα που δεν χρησιμοποιούν πλέον, τρεις (21,43%) ότι συμβαίνει μερικές φορές και ένας/μία/ένα ότι σπάνια συμβαίνει.

Έξι (42,86%) ανέφεραν ότι οι άνθρωποι κάνουν αρνητικά σχόλια για αυτούς/ές/ά γενικά και μέσω διαδικτύου, επειδή είναι ή θεωρείται ότι είναι ΛΟΑΤΚΙ+ και έχουν μειονοτικό εθνικό ή/και πολιτισμικό υπόβαθρο. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τέσσερα άτομα ανέφεραν ότι μερικές φορές γίνονται αρνητικά σχόλια λόγω της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητάς τους και τρία ότι μερικές φορές ακούνε τέτοια σχόλια λόγω και των δύο ταυτοτήτων τους. Πέντε (35,71%) δήλωσαν ότι οι άνθρωποι κάνουν μερικές φορές αυτές τις παρατηρήσεις στο διαδίκτυο λόγω και των δύο ταυτοτήτων τους.

Δύο ερωτηθέντα άτομα (14,29%) ανέφεραν ότι οι άνθρωποι χρησιμοποιούν συχνά ΛΟΑΤΚΙ+ όρους με υποτιμητικό τρόπο για να τους/τις απευθυνθούν, ενώ τρία άτομα (21,43%) ανέφεραν ότι αυτό συμβαίνει συχνά επειδή έχουν συγκεκριμένο εθνικό ή/και πολιτισμικό υπόβαθρο. Έξι (42,86%) δήλωσαν ότι αυτό τους συμβαίνει μερικές φορές και πέντε (35,71%) ότι αυτό συμβαίνει στην ίδια συχνότητα, λόγω του εθνικού ή/και πολιτισμικού τους υποβάθρου. Οκτώ ανέφεραν ότι οι άνθρωποι συχνά ή μερικές φορές τους/τις/τα κοροϊδεύουν επειδή είναι ΛΟΑΤΚΙ+ και ο ίδιος αριθμός ανέφερε ότι αυτό συμβαίνει συχνά ή μερικές φορές λόγω και των δύο ταυτοτήτων τους.

Όπως απεικονίζεται στα παρακάτω διαγράμματα, τα ερωτηθέντα άτομα δήλωσαν ότι δεν έχουν δεχθεί συχνά λεκτικές επιθέσεις ή άνιση αντιμετώπιση λόγω των δύο ταυτοτήτων τους. Τέσσερα ερωτηθέντα άτομα ανέφεραν ότι συχνά ή μερικές φορές αποκλείονται από μία εκδήλωση ή δραστηριότητα επειδή είναι ή θεωρείται ότι είναι ΛΟΑΤΚΙ+, ενώ πέντε ανέφεραν την ίδια συχνότητα επειδή είναι ή θεωρείται ότι είναι ΛΟΑΤΚΙ+ με συγκεκριμένο εθνικό ή/και πολιτισμικό υπόβαθρο.

Οκτώ άτομα ανέφεραν ότι μερικές φορές υφίστανται διακρίσεις σε δημόσιους χώρους λόγω της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητάς τους και πέντε λόγω και των δύο ταυτοτήτων τους. Πέντε (35,71%) ανέφεραν ότι μερικές φορές δέχονται σωματικές επιθέσεις επειδή είναι ΛΟΑΤΚΙ+ και επειδή είναι ΛΟΑΤΚΙ+ με συγκεκριμένο εθνικό ή/και πολιτισμικό υπόβαθρο. Τέσσερις (28,57%) δήλωσαν ότι μερικές φορές και έξι (42,86%) ότι σπάνια παρενοχλούνται σεξουαλικά λόγω της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητάς τους. Ένας/μία/ένα συχνά παρενοχλείται σεξουαλικά λόγω και των δύο ταυτοτήτων του/της, τρεις μερικές φορές βιώνουν τέτοια παρενόχληση και τέσσερις σπάνια. Τέλος, τρία άτομα ανέφεραν ότι μερικές φορές βιώνουν οργανωμένες σωματικές επιθέσεις λόγω της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητάς τους ενώ τέσσερις (28,57%) ανέφεραν ότι είναι λιγότερο συχνές. Τρία άτομα ανέφεραν ότι μερικές φορές βιώνουν τέτοιες επιθέσεις λόγω και των δύο ταυτοτήτων τους.

Για τη μέτρηση των διαφορών στη συχνότητα βίαιων πράξεων που έχουν βιώσει οι δύο προαναφερθείσες ομάδες χρησιμοποιήθηκαν τεστ ANOVA. Οι απαντήσεις της κλίμακας τροποποιήθηκαν ως εξής: Ποτέ=0, Σπάνια=1, Μερικές φορές=2, Συχνά=3, Πάντα=4, και κάθε δήλωση εξετάστηκε για την ομοιογένεια της διασποράς χρησιμοποιώντας το τεστ Levene. Οι μέσες απαντήσεις και των δύο ομάδων σε όλες τις ερωτήσεις κυμαίνονταν από "Ποτέ" έως "Μερικές φορές". Κατά μέσο όρο, τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα με μειονοτικό εθνικό ή/και πολιτισμικό υπόβαθρο ήταν σημαντικά πιο πιθανό να αναφέρουν υψηλότερη συχνότητα κατά 0,5-1 βαθμούς στην κλίμακα πέντε σημείων.

Αποκλίσεις στις μέσες απαντήσεις εντοπίστηκαν σχετικά με αρνητικά σχόλια επειδή οι άνθρωποι συμπεριφέρονται με διαφορετικό τρόπο από αυτόν που αναμένεται από το φύλο με το οποίο γίνονται αντιληπτοί, $F(1, 135) = 6.541, p = .012$. Τα ερωτηθέντα άτομα με εθνικό/πολιτισμικό υπόβαθρο ($M = 2,14, SD = 0,770$) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να αναφέρουν υψηλότερη συχνότητα σε σύγκριση τα άτομα χωρίς μειονοτικό υπόβαθρο ($M =$

1,41, SD = 1,032), ενώ ήταν επίσης σημαντικά πιο πιθανό να αναφέρουν υψηλότερη συχνότητα αρνητικών σχολίων λόγω της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητάς τους σε σύγκριση με τα άτομα χωρίς μειονοτικό υπόβαθρο (M = 1,37, SD = 0,952). Το ίδιο ισχύει και για τον χλευασμό των ατόμων λόγω των ταυτοτήτων τους.

Τα συμμετέχοντα άτομα με μειονοτικό εθνικό/πολιτισμικό υπόβαθρο (M = 1,86, SD = 0,663) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να αναφέρουν υψηλότερη συχνότητα λεκτικής παρενόχλησης σε σχέση με άτομα που δεν ανήκαν σε μειονότητες (M = 0,80, SD = 0,949), καθώς και να μην αντιμετωπίζονται ισότιμα. Ομοίως, ήταν σημαντικά πιο πιθανό να αναφέρουν υψηλότερη συχνότητα αποκλεισμού από εκδηλώσεις και δραστηριότητες (M = 1,14, SD = 1,027) σε σχέση με την άλλη ομάδα (M = 0,55, SD = 0,822).

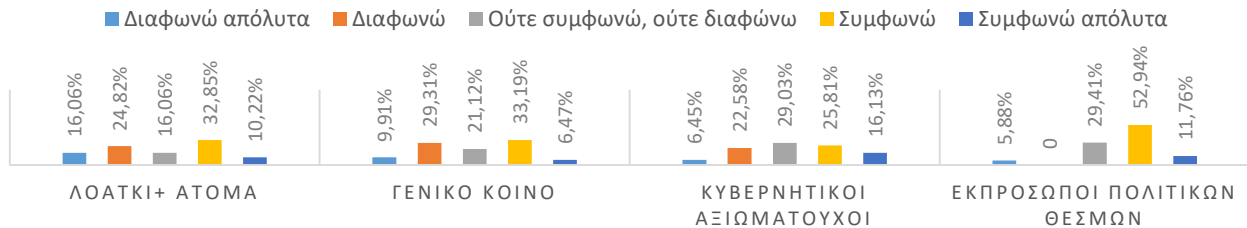
Ακόμη, τα ερωτηθέντα άτομα με εθνικό/πολιτισμικό υπόβαθρο (M = 1,00, SD = 0,877) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να αναφέρουν υψηλότερη συχνότητα σωματικών επιθέσεων σε σύγκριση με τα συμμετέχοντα άτομα που δεν ανήκουν σε μειονότητες (M = 0,29, SD = 0,674). Ένα ANOVA τεστ έδειξε ότι αυτό ισχύει και για τη σεξουαλική παρενόχληση. Τέλος, διαπιστώθηκαν αποκλίσεις μεταξύ των δύο ομάδων σχετικά με τις οργανωμένες σωματικές επιθέσεις, με τα συμμετέχοντα άτομα με μειονοτικό υπόβαθρο να είναι σημαντικά πιο πιθανό να αναφέρουν υψηλότερη συχνότητα σε σύγκριση με εκείνα που δεν ανήκουν σε μειονότητες.

4.4 Εμπλοκή της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στην πολιτική

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων/ουσών συμφώνησε ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα δεν εκπροσωπείται ισότιμα στην πολιτική ζωή στην Ελλάδα, π.χ. σε πολιτικά κόμματα, θεσμούς και οργανισμούς. Όσον αφορά τις διαφορές (F (3, 413) = 6.494, p <.001), ένα ANOVA τεστ έδειξε ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα (M = 0,72, SD = 0,887) ήταν σημαντικά λιγότερο πιθανό να πιστεύει ότι εκπροσωπούνται ισότιμα, σε σύγκριση με τους/τις κυβερνητικούς αξιωματούχους (M = 1,32, SD = 1,194) και το γενικό κοινό (M = 1,15, SD = 1,026).

Όπως παρουσιάζεται στο ακόλουθο διάγραμμα, αναφορικά με τη συμμετοχή ανοιχτά ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων σε πολιτικά κόμματα, οι απαντήσεις ποικίλλουν. Το τεστ ANOVA του Welch έδειξε ότι οι εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών (M = 2,65, SD = 0,931) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να πιστεύουν ότι υπάρχουν ανοιχτά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που είναι μέλη πολιτικών κομμάτων σε σύγκριση με το γενικό κοινό (M = 1,97, SD = 1,133).

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΑΝΟΙΧΤΑ ΛΟΑΤΚΙ+ ΑΤΟΜΑ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΕΛΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τα περισσότερα ΛΟΑΤΚΙ+ συμμετέχοντα άτομα δήλωσαν ότι υπάρχουν ανοιχτά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στο πολιτικό κόμμα που ψήφισαν στις τελευταίες εκλογές και ότι δεν υπάρχουν στα κόμματα που δεν ψήφισαν. Το μεγαλύτερο μέρος του γενικού κοινού παρέμεινε αβέβαιο σχετικά με το προαναφερθέν ζήτημα, ενώ λιγότεροι/ες ανέφεραν ότι υπήρχαν ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στο κόμμα που ψήφισαν και ότι δεν υπήρχε κανένα σε άλλα κόμματα. Δεκατέσσερις κυβερνητικοί αξιωματούχοι δήλωσαν ότι δεν υπάρχουν ανοιχτά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στο πολιτικό κόμμα που ψήφισαν στις τελευταίες εκλογές και 11 ότι δεν υπάρχουν σε άλλα κόμματα, ενώ 12 ανέφεραν ότι υπάρχουν ΛΟΑΤΚΙ+ μέλη στο πολιτικό κόμμα που ψήφισαν και 11 ότι υπάρχουν σε άλλα κόμματα. Δέκα εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών υποστήριξαν ότι υπάρχουν ανοιχτά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στο κόμμα που ψήφισαν και έξι ότι υπάρχουν και σε άλλα κόμματα.

Η συντριπτική πλειονότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων που συμμετείχε στην έρευνα συμφώνησε ότι δεν υπάρχουν αρκετά ανοιχτά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που συμμετέχουν στην πολιτική στην Ελλάδα, ενώ το 14,60% παρέμεινε αβέβαιο. Ομοίως, το μεγαλύτερο μέρος του κοινού συμφώνησε ότι δεν υπάρχουν αρκετά ανοιχτά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που ασχολούνται με την πολιτική, ενώ το 25,86% ανέφερε το αντίθετο. Οι περισσότεροι/ες κυβερνητικοί αξιωματούχοι και εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών ανέφεραν, επίσης, ότι δεν υπάρχουν αρκετά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στην πολιτική. 10 κυβερνητικοί αξιωματούχοι και τέσσερις εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών πίστευαν το αντίθετο, ενώ εννέα και τέσσερα άτομα από τις προαναφερθείσες ομάδες αντιστοίχως παρέμειναν αβέβαια. Όσον αφορά τις διαφορές ($F(3, 54.436) = 12.918, p < .001$), το τεστ ANOVA του Welch έδειξε ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 1,00, SD = 1,022$) ήταν σημαντικά λιγότερο πιθανό να διαφωνήσει σε σύγκριση με τους/τις κυβερνητικούς αξιωματούχους ($M = 1,97, SD = 1.110$) και το γενικό κοινό ($M = 1,63, SD = 1,101$). Τέλος, η πλειονότητα του δείγματος δήλωσε ότι δεν υπάρχουν αρκετές ευκαιρίες για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα να ασχοληθούν με την πολιτική. Υπήρχαν κάποια ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα (19,71%) και συμμετέχοντες/ουσες από το γενικό κοινό (21,98%) που ανέφεραν ότι δεν γνωρίζουν.

Μόνο 17 (12,41%) από τα 137 ΛΟΑΤΚΙ+ συμμετέχοντα άτομα πιστεύουν ότι μπορούν να εμπλακούν σε πολιτικές διαδικασίες χωρίς κίνδυνο να βιώσουν διακρίσεις και το 70,07% ανέφερε ότι δεν αισθάνεται ότι μπορεί. Ένα άτομο επεσήμανε ότι θα μπορούσαν να

συμμετάσχουν «σε ένα μικρό κομμάτι του αναρχικού-αντιεξουσιαστικού-αυτόνομου χώρου». Κάποιος/α/ο δήλωσε ότι οι διακρίσεις μπορεί να προέρχονται από άτομα με τις ίδιες πολιτικές θέσεις με τη δική τους. Ένα άλλο άτομο που συμμετείχε σχολίασε ότι «η πολιτική στην Ελλάδα εμπεριέχει πολύ "ματισμό" και συντηρητισμό. Ακόμη και από τα αριστερά κόμματα». Κάποιο άλλο άτομο ανέφερε ότι υπάρχουν πιο σημαντικά εμπόδια στην είσοδο στην πολιτική ζωή, όπως η έλλειψη «κληρονομιάς», εννοώντας την έλλειψη εμπλοκής της οικογένειάς του/της στην πολιτική ζωή, καθώς και τις διαφορετικές πολιτικές θέσεις, σε σύγκριση με τις θέσεις των άλλων κομμάτων. Η πλειονότητα (71,53%) δήλωσε ότι δεν νιώθει ότι αν ασχοληθεί με την πολιτική, οι θέσεις τους θα λαμβάνονται υπόψη τόσο όσο ενός cisgender ετεροφυλόφιλου πολίτη, ενώ το 10,95% πιστεύει το αντίθετο. Κάποιοι/ες/α επικεντρώθηκαν στην ανισότητα των φύλων στην πολιτική, ενώ ένας/μία/ένα ανέφερε ότι οι θέσεις των cisgender ανδρών είναι γενικά πιο αποδεκτές, ενώ ένα άλλο άτομο επικεντρώθηκε στον συχνό διαχωρισμό της κοινωνικής διαστρωμάτωσης, με τα πλουσιότερα άτομα να είναι τα πιο προνομιούχα. Μία άλλη συμμετέχουσα ανέλυσε περαιτέρω τα προνόμια των διαφορετικών ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτοτήτων: «Είμαι μια cis high femme αμφιφυλόφιλη γυναίκα, ως εκ τούτου είμαι πιο προνομιούχα από τους/τις τρανς και τα άτομα που δεν συμμορφώνονται με το φύλο που τους έχει αποδοθεί κατά τη γέννηση, feminine γκέι/αμφιφυλόφιλους άνδρες και τις αρρενωπές λεσβίες/αμφιφυλόφιλες γυναίκες, αλλά εξακολουθώ να είμαι λιγότερο προνομιούχα από ό,τι οι cis φαινομενικά ετεροφυλόφιλοι άνδρες».

Οι περισσότεροι/ες κυβερνητικοί αξιωματούχοι (70,97%) δεν θεώρησαν ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα εκπροσωπείται ισοτιμα στην πολιτική σκηνή της Ελλάδας, ενώ το 19,35% πιστεύει το αντίθετο. Επτά (22,58%) δήλωσαν ότι δεν υπάρχουν ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στο πολιτικό κόμμα που ανήκουν, ενώ το 38,71% δεν γνώριζε. Από την άλλη πλευρά, το 58,06% δήλωσε ότι υπάρχουν ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα σε άλλα πολιτικά κόμματα. Το 29,03% ανέφερε ότι δεν γνώριζε. Οι περισσότεροι/ες (51,61%) συμφώνησαν ότι δεν υπάρχουν αρκετά ανοιχτά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που εμπλέκονται στην πολιτική και το 51,62% ανέφερε ότι δεν υπάρχουν αρκετές ευκαιρίες για τη συμμετοχή των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων.

Όσον αφορά τον τρόπο που τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα εμπλέκονται στην πολιτική, τα ΛΟΑΤΚΙ+ ερωτηθέντα άτομα ανέφεραν ότι είναι υποψήφιοι/ες βουλευτές/ριες ή/και ευρωβουλευτές/ριες, κρατικοί λειτουργοί ή κατέχουν δημοτικές ή περιφερειακές θέσεις, παρόλο που «δεν είναι πολλές». Μερικοί/ές/ά ανέφεραν ότι συμμετέχουν ως ακτιβιστές/ριες, παρέχοντας οδηγίες σχετικά με το νομικό πλαίσιο. Ορισμένοι/ες/α παρείχαν παραδείγματα και ονόματα ανοιχτά ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων που είναι μέλη πολιτικών κομμάτων ενώ άλλοι/ες/α δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν σχετικά άτομα. Ένα ερωτηθέν ΛΟΑΤΚΙ+ άτομο πρόσθεσε ότι «η συμμετοχή σε μία παρέλαση υπερηφάνειας είναι πολιτική πράξη. Το να είσαι out είναι μια πολιτική πράξη [να έχεις γνωστοποιήσει την ταυτότητά σου, σημείωση του/της συγγραφέα]».

Οι ερωτηθέντες/είσες που ανήκαν στο γενικό κοινό συμφώνησαν ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα συμμετέχουν στην πολιτική ως μέλη πολιτικών κομμάτων και υποψήφιοι/ες εθνικών και ευρωπαϊκών εκλογών, καθώς και στα τοπικά και περιφερειακά γραφεία. Ένας/μία συμμετέχων/ουσα ανέφερε ονόματα ατόμων που γνώριζε, ενώ κάποιος/α δήλωσε ότι δεν ενδιαφερόταν για το «τι κάνει η καθεμία/καθένας στην προσωπική του ζωή, όταν μιλάμε για πολιτική». Άλλοι/ες πρότειναν ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα συμμετέχουν επίσης στην πολιτική, διοργανώνοντας φεστιβάλ και εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης και ότι είναι μέλη οργανώσεων, όπως η Colour Youth, η Red Umbrella και το Orlando LGBT+. Ένας/μία συμμετέχων/ουσα ανέφερε ότι παίρνουν μέρος επίσης σε πανεπιστημιακές παρατάξεις, «όπου δεν υπάρχει τόσο μεγάλος «πόλεμος» απέναντι στα άτομα της συγκεκριμένης ομάδας». Ορισμένοι/ες δήλωσαν ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που ασχολούνται με την πολιτική επικεντρώνονται κυρίως στην «κοινωνική δικαιοσύνη», τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα, τον ρατσισμό, την ισότητα στην εργασία και την πολιτική και κοινωνική ζωή.

Οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι συμφώνησαν ότι υπάρχουν ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που είναι μέλη πολιτικών κομμάτων και υποψήφιοι/ες/α εθνικών, περιφερειακών και τοπικών εκλογών ή ακτιβιστές/ριες, ενώ κάποιος/α ανέφερε ότι υπάρχουν ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που εμπλέκονται στην πολιτική και δεν δηλώνουν ανοιχτά την ταυτότητά τους. Ένας/μία ερωτώμενος/η πρόσθεσε ότι γνωρίζει «μόνο ένα τέτοιο άτομο που είναι μέλος ενός ευρωπαϊκού κόμματος για την προώθηση των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ+». Οι εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών συμφώνησαν ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα συμμετέχουν στην πολιτική ως μέλη κομμάτων και ως υποψήφιοι/ες/α για τις εθνικές εκλογές, καθώς και ότι επικεντρώνονται στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ένας/μία εκπρόσωπος ανέφερε ότι «θα ήταν πολιτική αυτοκτονία να το παραδεχτούν δημοσίως, δεδομένου της κατάστασης της χώρας σε αυτό το κομμάτι».

4.5 Ανάγκες πολιτικής μεταρρύθμισης

Η πλειονότητα και των τεσσάρων ομάδων συμφώνησε ότι υπάρχει ανάγκη πολιτικής μεταρρύθμισης, σχετικά με τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, στις δημόσιες υπηρεσίες, την κοινωνική πρόνοια, την προστασία των πολιτικών και οικογενειακών δικαιωμάτων, του νόμου κατά των διακρίσεων, την εργασιακή πολιτική, το σύστημα εκπαίδευσης και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Όπως απεικονίζεται στο Παράρτημα Ι, η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα εξέφρασε κατά μεγαλύτερο ποσοστό την ανάγκη πολιτικής μεταρρύθμισης στα προαναφερθέντα θέματα, ενώ οι εκπρόσωποι των πολιτικών θεσμών υποστήριξαν κατά το μικρότερο ποσοστό αυτήν την ανάγκη ως απαραίτητη. Η προστασία των οικογενειακών δικαιωμάτων και το σύστημα εκπαίδευσης είναι οι τομείς για τους οποίους μεγαλύτερο ποσοστό συμφώνησε ότι υπάρχει ανάγκη πολιτικής μεταρρύθμισης.

Όσον αφορά τις αποκλίσεις μεταξύ των ομάδων, το τεστ ANOVA του Welch έδειξε ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 3.63$, $SD = 0.642$) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να συμφωνήσει για την ανάγκη πολιτικής μεταρρύθμισης στις δημόσιες υπηρεσίες, καθώς και για την ανάγκη πολιτικής μεταρρύθμισης στη κοινωνική πρόνοια ($M = 3,73$, $SD = 0,562$) σε σύγκριση με το γενικό κοινό ($M = 3,38$, $SD = 0,770$). Το ίδιο ισχύει και για την ανάγκη πολιτικής μεταρρύθμισης στην προστασία των πολιτικών δικαιωμάτων σε σύγκριση με τους/τις εκπροσώπους πολιτικών θεσμών και το γενικό κοινό. Ένα τεστ ANOVA έδειξε ότι εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών ($M = 2.59$, $SD = 1.228$) ήταν σημαντικά λιγότερο πιθανό να αναφέρουν την ανάγκη μεταρρύθμισης στην προστασία των οικογενειακών δικαιωμάτων σε σύγκριση με την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 3.42$, $SD = 0.810$) και το γενικό κοινό ($M = 3,28$, $SD = 0,881$). Το τεστ ANOVA του Welch έδειξε επίσης ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα ($M = 3,66$, $SD = 0,668$) ήταν σημαντικά πιο πιθανό να συμφωνήσει ότι ο νόμος κατά των διακρίσεων πρέπει να μεταρρυθμιστεί σε σύγκριση με τους/τις εκπροσώπους πολιτικών θεσμών ($M = 2.53$, $SD = 1.586$) και το κοινό ($M = 3.42$, $SD = 0.823$), καθώς και ότι είναι σημαντικά πιο πιθανό να συμφωνήσει με την ανάγκη μεταρρύθμισης στην εκπαίδευση ($M = 3,76$, $SD = 0.576$), σε σύγκριση με το γενικό κοινό ($M = 3,53$, $SD = 0,749$).

Όσον αφορά τις ανάγκες πολιτικής μεταρρύθμισης, ένα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομο που απάντησε το ερωτηματολόγιο ανέφερε ότι η γενικότερη πολιτική μεταρρύθμιση, και όχι συγκεκριμένα σχετικά με τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα, αποτελεί ουσιαστική ανάγκη για την τήρηση των ευρωπαϊκών προτύπων, αλλά τέτοιες ενέργειες συνήθως δεν εφαρμόζονται από πολιτικούς. Μερικά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα σχολίασαν ότι πρέπει να γίνουν μεταρρυθμίσεις προς την ισότητα, τη συμπερίληψη, την αποδοχή της διαφορετικότητας, γενικά, και την εξάλειψη του θεσμικού ρατσισμού. Δύο ερωτηθέντα άτομα επικεντρώθηκαν στις ανάγκες πολιτικής μεταρρύθμισης στην εκπαίδευση και ένα άτομο πρότεινε ότι η εκπαίδευση σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου πρέπει να παρέχεται από τα πρώτα σχολικά έτη, καθώς και κατάρτιση σε επαγγελματίες ψυχικής υγείας, εκπαιδευτικούς, κοινωνικούς λειτουργούς κλπ. Κάποιος/α/ο υπογράμμισε ότι τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα έχουν λιγότερα δικαιώματα, ανεξάρτητα από άλλες ταυτότητες. Ένα ερωτηθέν άτομο πρότεινε αλλαγές στο Σύνταγμα, ενώ ένα άλλο άτομο πρότεινε να εφαρμοστούν πιο δομημένες και οργανωμένες πολιτικές, προκειμένου να διασφαλιστούν τα ήδη κατοχυρωμένα δικαιώματα και έδωσε το παράδειγμα της πρόσφατης συνταγματικής μεταρρύθμισης και του Άρθρου 5¹. Προτάθηκε, επίσης, ολιστική μεταρρύθμιση σε όλους τους τομείς, ακολουθώντας το παράδειγμα της Βόρειας Ευρώπης. Ένα άλλο ερωτηθέν άτομο πρότεινε τη δημιουργία ενός πολιτικού κόμματος με ΛΟΑΤΚΙ+ μέλη. Ένα άλλο άτομο που απάντησε το ερωτηματολόγιο κατήγγειλε ότι τα τρανς άτομα συνήθως στερούνται υπηρεσιών, επομένως απαιτείται ένας συμπεριληπτικός νόμος για την προστασία από τις διακρίσεις. Τα άτομα

¹ Στις 25 Νοεμβρίου του 2019, κατά τη διάρκεια σύσκεψης της Βουλής, καταψηφίστηκε η πρόταση για την αναθεώρηση του Άρθρου 5, παράγραφος 2 του Συντάγματος, για την προστασία από τις διακρίσεις με βάση το φύλο, το σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου. Τα πρακτικά της προαναφερθείσας σύσκεψης είναι διαθέσιμα στον ακόλουθο σύνδεσμο:
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/a08fc2dd-61a9-4a83-b09a-09f4c564609d/es20191125pr.pdf>

που συμμετείχαν δήλωσαν ότι ο γάμος ομόφυλων ζευγαριών θα πρέπει να είναι νόμιμος, ενώ θα πρέπει να αναγνωρίζονται οι γάμοι ομόφυλων ζευγαριών που έλαβαν χώρα στο εξωτερικό, καθώς και η τεκνοθεσία. Η πολιτική μεταρρύθμιση θεωρείται επίσης απαραίτητη όσον αφορά την μεταχείριση από την αστυνομία.

Ένας/μία συμμετέχων/ουσα από το γενικό κοινό τόνισε ότι η πολιτική μεταρρύθμιση δεν πρέπει να στοχεύει μια ομάδα, αλλά θα πρέπει να είναι ολιστική και να απευθύνεται σε όλα τα μέλη της κοινωνίας. Ένας/μία άλλος/η πρόσθεσε ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα δεν πρέπει να διαφέρουν από τα δικαιώματα άλλων ανθρώπων, καθώς προστατεύονται επίσης από το νόμο. Το πρόβλημα φαίνεται να παραμένει στους άγραφους νόμους και τις αντιλήψεις της κοινωνίας. *«Οι μόνες μεταρρυθμίσεις που, κατά τη γνώμη μου, θεωρώ πως πρέπει να γίνουν, αφορούν στην επίγνωση των κοινωνικών διακρίσεων και προστασία των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων από αυτές»*. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός πρέπει να προστεθεί στην εκπαίδευση, ενώ θα πρέπει να εφαρμόζονται προληπτικά μέτρα κατά του εκφοβισμού. Ένας/μία από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σχολίασε ότι το κράτος πρέπει να *«διαμορφώσει σαφές πλαίσιο που εξαυλώνει ναζιστικές και ακροδεξιές οργανώσεις/συμπεριφορές, να χωρίσει το Κράτος από την Εκκλησία»*, να βελτιώσει την ποιότητα της εκπαίδευσης και να οργανώσει εκστρατείες ευαισθητοποίησης σχετικά με την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα και άλλες ευάλωτες ομάδες.

Άλλοι/ες επικεντρώθηκαν στην ανάγκη πολιτικής μεταρρύθμισης στο σύστημα δικαιοσύνης και στην εφαρμογή του νόμου. Διευκρίνισαν ότι απαιτείται θεσμική προστασία, ενώ το νομικό πλαίσιο θα πρέπει να περιλαμβάνει το γάμο ομόφυλων ζευγαριών, την αλλαγή των στοιχείων φύλου σε επίσημα έγγραφα, την τεκνοθεσία, το εργατικό δίκαιο, τα εγκλήματα μίσους και επίσης να επικεντρώνεται στα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα με προσφυγικό και μεταναστευτικό υπόβαθρο. Δύο συμμετέχοντες/ουσες σχολίασαν ότι το υπάρχον σύστημα προστατεύει και ευνοεί εκείνους/ες που βρίσκονται στα υψηλότερα επίπεδα κοινωνικής διαστρωμάτωσης, ανεξάρτητα από άλλες ταυτότητες. Τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα πρέπει να εκπροσωπούνται εξίσου στην πολιτική ζωή. Δύο συμμετέχοντες/ουσες εξέφρασαν αρνητικά σχόλια, υποδεικνύοντας, μεταξύ άλλων, ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα δεν είναι φυσιολογικά ή ότι η ποικιλομορφία με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου αποτελεί ψυχική διαταραχή που κάνει αυτούς τους ανθρώπους να μην μπορούν να *«κυβερνήσουν τη χώρα»*, ενώ ένας/μία άλλος/η συμμετέχων/ουσα ανέφερε ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα φύλου δεν είναι κάτι που μπορεί να χρησιμοποιείται για να αποκτηθούν περισσότερα προνόμια σε σχέση με άλλα άτομα.

Ένας/μία εκπρόσωπος πολιτικών θεσμών επικεντρώθηκε στην ανάγκη *«εγκαθίδρυσης μιας ανοικτής κοινωνίας και ελεύθερης αγοράς»*, ενώ ένας/μία άλλος/η πρότεινε ότι πρέπει να γίνουν μεταρρυθμίσεις στους τομείς της εκπαίδευσης, της υγείας και των δικαιωμάτων, καθώς υπάρχουν πολλές οπισθοδρομήσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ένας/μία άλλος/η ερωτηθείς/είσα εξήγησε ότι οι πολιτικές μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να

είναι συμπεριληπτικές, αντί να επικεντρώνονται σε μια συγκεκριμένη ομάδα, καθώς αυτό θα γίνει αποδεκτό και θα εφαρμοστεί ευκολότερα.

Ένας/μία κυβερνητικός αξιωματούχος ανέφερε ότι οι πολιτικές μεταρρυθμίσεις αποτελούν μια σημαντική ανάγκη στην Ελλάδα, ώστε όλοι οι άνθρωποι να ασκούν τα δικαιώματά τους, ενώ απαιτούνται εκστρατείες ευαισθητοποίησης, ώστε το κοινό να κατανοήσει τη σημασία αυτών των μεταρρυθμίσεων. Επιπλέον, πρότειναν ότι το ιατρικό προσωπικό, οι διοικητικοί υπάλληλοι, οι αστυνομικοί και οι δημοσιογράφοι θα πρέπει να εκπαιδευτούν και να προστεθούν σχετικά μαθήματα στα αντίστοιχα εκπαιδευτικά κέντρα. Οι επαγγελματίες εκπαίδευσης θα πρέπει να υποστηρίξουν την ενσωμάτωση προγραμμάτων κατάρτισης στα σχολεία και οι χώρες θα πρέπει να συνεργαστούν μεταξύ τους για την ανταλλαγή γνώσεων και πρακτικών στους τομείς της εκπαίδευσης και της πολιτικής μεταρρύθμισης. Ένας/μία άλλος/η συμμετέχων/ουσα επιβεβαίωσε την ανάγκη για πολιτικές μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση.

5. Συμπεράσματα και προτάσεις

Παρόλο που η πλειονότητα των απαντήσεων αποκάλυψε μια γενική θετική στάση απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και τα δικαιώματά τους, παραμένει προφανές ότι οι διακρίσεις και η έλλειψη συμπερίληψης εξακολουθούν να επικρατούν στην ελληνική κοινωνία. Οι συμμετέχοντες/ουσες υποστήριξαν την απόκτηση και την προστασία των ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιωμάτων, αντικρούοντας τα ευρήματα του Ευρωβαρομέτρου 2015 και 2019 που δείχνουν ότι το 56% και το 50% δεν υποστηρίζουν την ισότητα στο γάμο (European Commission, 2015, 2019). Το ίδιο ισχύει και για την αλλαγή των στοιχείων φύλου σε νομικά έγγραφα ώστε να ταιριάζουν με την ταυτότητα φύλου του ατόμου, επιβεβαιώνοντας τα αποτελέσματα του Ευρωβαρομέτρου 2019 που αποκάλυψαν ότι το 54% των Ελλήνων/ίδων συμμετεχόντων/ουσών υποστήριξε αυτό το δικαίωμα (European Commission, 2019). Ωστόσο, ήταν επίσης σαφές ότι πολλοί/ες συμμετέχοντες/ουσες δεν ήταν εξοικειωμένοι/ες με το ισχύον νομικό πλαίσιο και τα κατοχυρωμένα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Οι περισσότεροι/ες ερωτηθέντες/είσες ανέφεραν ότι το δικαίωμα των ομόφυλων ζευγαριών να γίνουν ανάδοχοι γονείς δεν προστατεύεται από το νόμο, γεγονός που υποδηλώνει μία έλλειψη γνώσης, καθώς ο νόμος Ν. 4538 του Απριλίου 2018 θέσπισε αυτό το δικαίωμα.

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων/είσων πιστεύει ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα δεν είναι γενικά αποδεκτή στην Ελλάδα. Παρότι έχει σημειωθεί πρόοδος, πρέπει να γίνουν πολλά, καθώς ένα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομο που απάντησε το ερωτηματολόγιο ανέφερε ότι «ο κόσμος απλά ανέχεται δεν αποδέχεται» την κοινότητα. Ένα άλλο άτομο από την ίδια ομάδα στόχου τόνισε ότι «Αντιμετωπίζομαστε ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας [...]. Δεν μπορούμε καν να περπατήσουμε κρατώντας τον/τη/το σύντροφό μας από το χέρι», το οποίο είναι σύμφωνο με τα αποτελέσματα της τελευταίας έρευνας του FRA, όπου το 73% των Ελλήνων/ίδων συμμετεχόντων/ουσών δήλωσαν ότι δεν είναι ανοιχτοί/ές/ά σχετικά με την ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητά τους και πάντα ή συχνά αποφεύγουν να κρατούν το χέρι του ομόφυλου συντρόφου τους δημόσια. Πολλά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που συμμετείχαν περιέγραψαν τις διάφορες μορφές διακρίσεων που αντιμετωπίζουν στην καθημερινή ζωή, που κυμαίνονται από αρνητικά σχόλια έως σπάνια σωματική και σεξουαλική παρενόχληση και βία. Τα αρνητικά σχόλια εκφράζονται από διαφορετικά άτομα: πολίτες, επιστήμονες, πολιτικούς και άτομα της εκκλησίας, σε πολλά φάσματα της καθημερινής ζωής. Τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα με μειονοτικό εθνικό και/ή πολιτισμικό υπόβαθρο φάνηκαν να πιστεύουν ότι η διττή ταυτότητά τους αποτελεί έναν επιπλέον λόγο για τον οποίο υφίστανται διακρίσεις, αλλά αυτό δεν ισχύει για όλες τις μορφές διακρίσεων ή βίας. Παρ' όλα αυτά, πρέπει να σημειωθεί ότι παρόλο που τα ερωτηθέντα άτομα της έρευνας (και των τεσσάρων ομάδων στόχων) θεωρούν ότι οι διακρίσεις/βία με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου είναι συχνές, τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που συμμετείχαν δεν ανέφεραν ότι υφίστανται διακρίσεις και βία με την ανάλογη συχνότητα. Είτε τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που συμμετείχαν δεν βιώνουν διακρίσεις/βία τόσο συχνά και/ή δεν αντιλαμβάνονται τα περιστατικά βίας/διακρίσεων

ως τέτοια, ή οι συμμετέχοντες/ουσες δεν έχουν σαφή εικόνα για τη συχνότητα τέτοιων περιστατικών και συμπεριφορών.

Μια γενική αρνητική εικόνα εντοπίστηκε όσον αφορά την εμπλοκή των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στην πολιτική, καθώς ο αριθμός των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στην πολιτική παραμένει χαμηλός. Η πλειονότητα του συνολικού δείγματος συμφώνησε ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα δεν εκπροσωπείται ισότιμα στην ελληνική πολιτική σκηνή και ανέφερε ότι δεν υπάρχουν αρκετά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Για όσους/ες/α εμπλέκονται, είναι υποψήφιοι/ες/α για ευρωπαϊκές, εθνικές και περιφερειακές εκλογές, ακτιβιστές/ριες, ενώ ορισμένοι/ες/α ερωτηθέντες/είσες/έντα άτομα ανέφεραν ότι η συμμετοχή στην παρέλαση υπερηφάνειας αποτελεί πολιτική πράξη. Τα ΛΟΑΤΚΙ+ συμμετέχοντα άτομα εξήγησαν ότι ένιωθαν ότι σε περίπτωση που εμπλέκονταν στην πολιτική, θα βίωναν διακρίσεις και ότι οι πολιτικές τους θέσεις δεν θα λαμβάνονταν υπόψη όσο αυτές των cisgender ετεροφυλόφιλων πολιτών. Ένας/μία από τους εκπροσώπους πολιτικών θεσμών πρόσθεσε ότι «θα ήταν πολιτική αυτοκτονία να το παραδεχτούν δημοσίως, δεδομένου της κατάστασης της χώρας σε αυτό το κομμάτι». Τα ευρήματα αυτά ευθυγραμμίζονται με την έλλειψη σχετικής βιβλιογραφίας και με τα αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών, που καταδεικνύουν ότι οι άνθρωποι νιώθουν άβολα με την εκλογή ορισμένων ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτοτήτων στις υψηλότερες εκλεγμένες πολιτικές θέσεις.

Τέλος, η πλειονότητα των συμμετεχόντων/ουσών διαπίστωσε ότι υπάρχει ανάγκη πολιτικής μεταρρύθμισης όσον αφορά τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα στις δημόσιες υπηρεσίες, την κοινωνική πρόνοια, την προστασία των πολιτικών δικαιωμάτων και της οικογένειας, το νόμο κατά των διακρίσεων, την εργασιακή πολιτική, το σύστημα εκπαίδευσης και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ομάδα που έδειξε τη λιγότερη υποστήριξη στην ανάγκη για τέτοιων πολιτικών μεταρρυθμίσεων ήταν οι εκπρόσωποι των πολιτικών θεσμών. Κάποιοι/ες/α συμμετέχοντες/ουσες/οντα άτομα πρότειναν ότι θα έπρεπε να εφαρμοσθούν ολιστικές μεταρρυθμίσεις χωρίς να επικεντρώνονται σε μια συγκεκριμένη ομάδα, είτε επειδή πρόκειται για ένα ζήτημα που επηρεάζει διαφορετικές ομάδες, είτε επειδή αυτό θα διευκόλυνε το γενικό κοινό να αποδεχτεί πιθανές μεταρρυθμίσεις. Κατέστη σαφές ότι οι μεταρρυθμίσεις σε όλα τα φάσματα της καθημερινής ζωής είναι απαραίτητες για την προώθηση της συμπερίληψης όλων των πολιτών και τη δημιουργία μιας δημοκρατικής κοινωνίας, ενισχύοντας τα αποτελέσματα του Flash Ευρωβαρομέτρου 478, όπου το 66% των Ελλήνων/ίδων ερωτηθέντων/είσων δήλωσε ότι οι κοινωνικές ανισότητες βρίσκονται μεταξύ των θεμάτων στα οποία θα έπρεπε να εστιάσει η Ευρωπαϊκή Ένωση στα προσεχή έτη και το 46% ανέφερε ότι τα σχολεία θα έπρεπε να παρέχουν σε όλους/ες/α την ευκαιρία να επιτύχουν. Εντούτοις, παρότι ο βαθμός συμφωνίας ποικίλλει ανάλογα με την ομάδα στόχου, παραμένει ξεκάθαρο ότι η πλειονότητα θεωρεί την ανάγκη πολιτικής μεταρρύθμισης απαραίτητη για την ανάπτυξη μιας συμπεριληπτικής κοινωνίας, όπου η φωνή των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων ακούγεται, τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα προστατεύονται και όλοι οι άνθρωποι αντιμετωπίζονται ισότιμα.

Περιορισμοί

Λόγω της έλλειψης ομοιογένειας του δείγματος και του μικρού αριθμού συμμετεχόντων/ουσών σε δύο από τις ομάδες-στόχους (κυβερνητικοί αξιωματούχοι, εκπρόσωποι πολιτικών θεσμών), δεν μπορεί να γίνει γενίκευση των αποτελεσμάτων. Ωστόσο, παρέχουν μια εικόνα για την εθνική κατάσταση σχετικά με τα θέματα της έρευνας, καθώς και πιθανές αποκλίσεις μεταξύ των τεσσάρων ομάδων στόχου. Επιπλέον, παρόλο που οι απαντήσεις των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων με μειονοτικό εθνικό ή/και πολιτισμικό υπόβαθρο ήταν ομοιογενείς, ο αριθμός των ατόμων που απάντησαν το ερωτηματολόγιο και είχαν αυτά τα χαρακτηριστικά ήταν περιορισμένος.

Η στοχευμένη προώθηση της διαδικτυακής έρευνας ενδέχεται να είχε επιρροή στα αποτελέσματα, καθώς η έρευνα προωθήθηκε μέσω των ιστοσελίδων και των κοινωνικών δικτύων του έργου, του ΚΜΟΠ και του UNRISD, καθώς και μέσω στοχευμένων μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, αυξάνοντας την πιθανότητα μεροληψίας. Η προώθηση εστίασε σε άτομα που κατοικούσαν στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη, οδηγώντας σε μια ασαφή εικόνα της κατάστασης σε μικρότερες περιοχές.

Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι πολλά από τα άτομα που συμμετείχαν φάνηκαν μπερδεμένα σχετικά με τις ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητες, παρόλο που η ενότητα των δημογραφικών στοιχείων περιελάμβανε σχετικούς ορισμούς. Για παράδειγμα, επτά συμμετέχοντες/ουσες από το γενικό κοινό δήλωσαν ότι είναι *genderqueer*, ένας/μία ότι είναι τρανς γυναίκα, ενώ άλλοι/ες διάλεξαν την επιλογή «άλλο» και συμπλήρωσαν ότι είναι «γυναίκες» ή «άνδρες».

Προτάσεις

Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα και τις προτάσεις των ερωτηθέντων/είσων, προτείνονται οι ακόλουθες συστάσεις:

 Η πολιτική μεταρρύθμιση στις δημόσιες υπηρεσίες, την κοινωνική πρόνοια, την προστασία των πολιτικών δικαιωμάτων και της οικογένειας, το νόμο κατά των διακρίσεων, την εργασιακή πολιτική, την εκπαίδευση και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη θα πρέπει να ξεκινήσει και να εφαρμοστεί, προκειμένου να είναι πιο συμπεριληπτική και προστατευτική ως προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα.

 Οι επαγγελματίες πρώτης γραμμής (όπως αστυνομικοί, επαγγελματίες υγείας, εκπαιδευτικοί) θα πρέπει να εκπαιδεύονται σχετικά με τις ανάγκες και τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, προκειμένου να προλαμβάνουν και να καταπολεμούν την κακομεταχείριση και τις διακρίσεις.

 Θα πρέπει να οργανωθούν περισσότερες εκδηλώσεις και πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα για την ενθάρρυνση της συμμετοχής τους στην πολιτική.

- Θα πρέπει να διοργανωθούν εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σχετικά με το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο, προκειμένου τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα να εξοικειωθούν με τα δικαιώματα που προβλέπονται από το νόμο.
- Οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης που απευθύνονται στο κοινό θα πρέπει να εστιάζουν στις διακρίσεις κατά της κοινότητας και σε σχετικές παρανοήσεις και στερεότυπα που εξακολουθούν να επικρατούν.
- Οι μεταρρυθμίσεις προς την ισότητα, τη συμπερίληψη, την αποδοχή της ποικιλομορφίας θα πρέπει να εφαρμόζονται σε όλα τα φάσματα της καθημερινής ζωής.
- Τα σχολικά εγχειρίδια και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα πρέπει να περιλαμβάνουν ΛΟΑΤΚΙ+ περιεχόμενο, ενώ οι μαθητές/ριες θα πρέπει να εισάγονται στην ποικιλομορφία με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου από νεαρή ηλικία.
- Προληπτικά μέτρα και σαφείς κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει να ενσωματωθούν στην εκπαίδευση για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού, της βίας και των διακρίσεων κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητών/ριών.
- Εκπαιδεύσεις σε θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου και χαρακτηριστικών φύλου θα πρέπει να είναι διαθέσιμες και συνεχείς για τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας, τους εκπαιδευτικούς, τους κοινωνικούς λειτουργούς και άλλους επαγγελματίες πρώτης γραμμής.
- Σαφείς αναφορές που προστατεύουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα θα πρέπει να ενσωματωθούν στο νομικό πλαίσιο, προκειμένου να καλυφθούν όλες οι μορφές διακρίσεων σε όλα τα φάσματα της καθημερινής ζωής.
- Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί σε ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα με επιπρόσθετες ταυτότητες μειονοτήτων, όπως ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα με προσφυγικό και μεταναστευτικό υπόβαθρο.
- Τα δικαιώματα ως προς την οικογένεια και η ισότητα στο γάμο θα πρέπει να προστατεύονται από το νόμο και να προωθούνται από σχετικές εκστρατείες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης.

6. Βιβλιογραφία

Colour Youth - Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας. (2019). Σχετικά με τα σεξιστικά σχόλια Καμμένου: Η ανοχή στην ομοφοβία και τον σεξισμό αποτελούν συνενοχή. Ανακτήθηκε από: <https://www.colouryouth.gr/en/2019/01/14/i-anochi-stin-omofobia-kai-ton-seksismo-a/>

Council of Europe: Committee of Ministers. (2010). Recommendation CM/Rec(2010)5 of the Committee of Ministers to member states on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity. CM/Rec(2010)5. Ανακτήθηκε από: <https://www.refworld.org/docid/4bc32b292.html>

Εφημερίδα των Συντακτών (2019). Οι ΛΟΑΤΚΙ που κατεβαίνουν στις εκλογές με υπερηφάνεια. Ανακτήθηκε από: https://www.efsyn.gr/themata/thema-tis-efsyn/195856_oi-loatki-poy-katebainoyn-stis-ekloges-me-yperifanea

European Commission. (2015). Special Eurobarometer 437 - Discrimination in the EU in 2015. Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2077/p/2>

European Commission. (2019a). Flash Eurobarometer 478 - How do we build a stronger, more united Europe? The views of young people. Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/yearFrom/2016/yearTo/2020/surveyKy/2224>

European Commission. (2019b). Special Eurobarometer 493 - Discrimination in the European Union. Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2251>

European Commission. (2020). Gender Equality Strategy Factsheet - Striving for a Union of Equality: The Gender Equality Strategy 2020-2025. Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu/info/files/gender-equality-strategy-factsheet>

European Parliament. (2018). Resolution of 14 February 2019 on the rights of intersex people. 2018/2878(RSP). Ανακτήθηκε από: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0128_EN.html

European Union. (2000). Employment Equality Directive. 2000/78/EC. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32000L0078>

European Union. (2007). Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. 2008/C 115/01. Ανακτήθηκε από: <https://www.refworld.org/docid/4b17a07e2.html>

European Union. (2012). Charter of Fundamental Rights of the European Union. 2012/C 326/02. Ανακτήθηκε από: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3b70.html>

European Union Agency for Fundamental Rights - FRA. (2014). EU LGBT survey - European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey. Ανακτήθηκε από: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/eu-lgbt-survey-european-union-lesbian-gay-bisexual-and-transgender-survey-main>

European Union Agency for Fundamental Rights - FRA. (2016). Professionally speaking: challenges to achieving equality for LGBT people. Ανακτήθηκε από: <https://fra.europa.eu/en/publication/2016/professionally-speaking-challenges-achieving-equality-lgbt-people>

European Union Agency for Fundamental Rights - FRA. (2017). Second European Minorities and Discrimination Survey (EU-MIDIS II): Main Results. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Ανακτήθηκε από: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-eu-midis-ii-main-results_en.pdf

European Union Agency for Fundamental Rights - FRA. (2020). EU LGBTI Survey II - A long way to go for LGBTI equality. Ανακτήθηκε από: <https://fra.europa.eu/en/project/2018/eu-lgbti-survey-ii>

Βουλή των Ελλήνων. (2010). Σύνταγμα της Ελλάδας. Ανακτήθηκε από: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82-bbba28calef5/SYNTAGMA.pdf>

ILGA-Europe - the European Region of the International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association. (2020a). Rainbow Europe 2020. Brussels: ILGA. Ανακτήθηκε από: <https://www.rainbow-europe.org/>

ILGA-Europe - the European Region of the International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association. (2020b). Annual Review of the Human Rights Situation of Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex People in Europe and Central Asia. Brussels: ILGA. Ανακτήθηκε από: <https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/Attachments/Annual%20Review%202020.pdf>

International Institute for Democracy and Electoral Assistance - International IDEA. (2017). Political inclusion is vital to sustainable democracy. Ανακτήθηκε από:

<https://www.idea.int/news-media/news/political-inclusion-vital-sustainable-democracy>

Kogovšek Šalamon, N. (2019). Mapping of studies on the difficulties for LGBTI people in cross-border situations in the EU. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Ανακτήθηκε

από:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/mapping_of_studies_on_the_difficulties_for_lgbti_people_in_cross-border_situations_in_the_eu.pdf

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2014). Τεύχος Α / 191. Ν. 4285/2014 Τροποποίηση του νόμου Ν. 927/1979 (Α' 139) και προσαρμογή στην Απόφαση-Πλαίσιο 2008/913 / ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2008, για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκφράσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου. Ανακτήθηκε από:

https://www.kodiko.gr/nomologia/download_fek?f=fek/2014/a/fek_a_191_2014.pdf&t=ef599387bdea6105fd271e16496a386e

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2015). Τεύχος Α / 181. Ν. 4356/2015 Σύμφωνο συμβίωσης, άσκηση δικαιωμάτων, ποινικές και άλλες διατάξεις. Ανακτήθηκε από:

https://www.kodiko.gr/nomologia/download_fek?f=fek/2015/a/fek_a_181_2015.pdf&t=49ebfcb7c1975c52e9d8007e4a580c55

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2016). Τεύχος Α / 232. Νόμος Ν. 4443/2016 [Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2000/43/ΕΚ περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής, της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία και της Οδηγίας 2014/54/ ΕΕ περί μέτρων που διευκολύνουν την άσκηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων,]. Ανακτήθηκε από: https://www.synigoros.gr/resources/N4443_2016.pdf

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2018). Τεύχος Α / 85. Νόμος Ν. 4538/2018 Μέτρα για την προώθηση των θεσμών της αναδοχής και υιοθεσίας και άλλες διατάξεις. Ανακτήθηκε από:

https://www.kodiko.gr/nomologia/download_fek?f=fek/2018/a/fek_a_85_2018.pdf&t=90c8c27d198f2d5951ad2e216d41c33d

Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας. (2018). Ετήσια έκθεση 2017. Ανακτήθηκε από:

<http://rvrn.org/2018/03/%ce%b4%ce%b5%ce%bb%cf%84%ce%b9%ce%bf-%cf%84%cf%85%cf%80%ce%bf%cf%85/>

Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας. (2019). Ετήσια έκθεση 2018. Ανακτήθηκε από:

<http://rvrn.org/2019/04/%ce%b5%cf%84%ce%ae%cf%83%ce%b9%ce%b1-%ce%ad%ce%ba%ce%b8%ce%b5%cf%83%ce%b7-2018/>

UN General Assembly. (1948). Universal Declaration of Human Rights. 217 A (III).

UN General Assembly. (2013). Resolution adopted by the General Assembly on 20 December 2012 on extrajudicial, summary or arbitrary executions. A/RES/67/168. Ανακτήθηκε από: <https://undocs.org/en/A/RES/67/168>

UN Human Rights Council. 2011. Resolution adopted by the Human Rights Council on human rights, sexual orientation and gender identity. A/HRC/RES/17/19. Ανακτήθηκε από: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G11/148/76/PDF/G1114876.pdf?OpenElement>

UN Human Rights Council. 2014. Resolution adopted by the Human Rights Council on human rights, sexual orientation and gender identity. A/HRC/RES/27/32. Ανακτήθηκε από: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G14/177/32/PDF/G1417732.pdf?OpenElement>

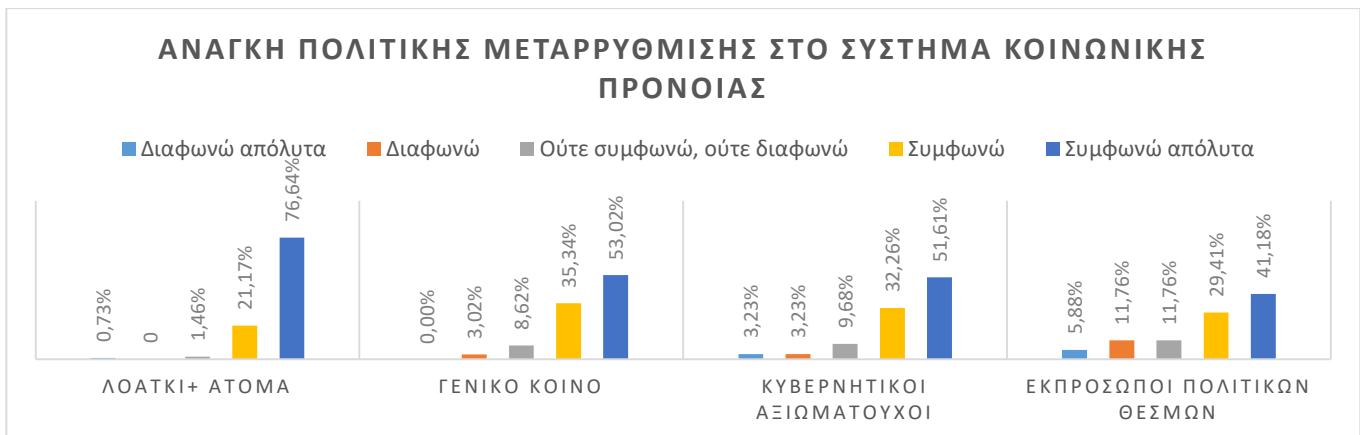
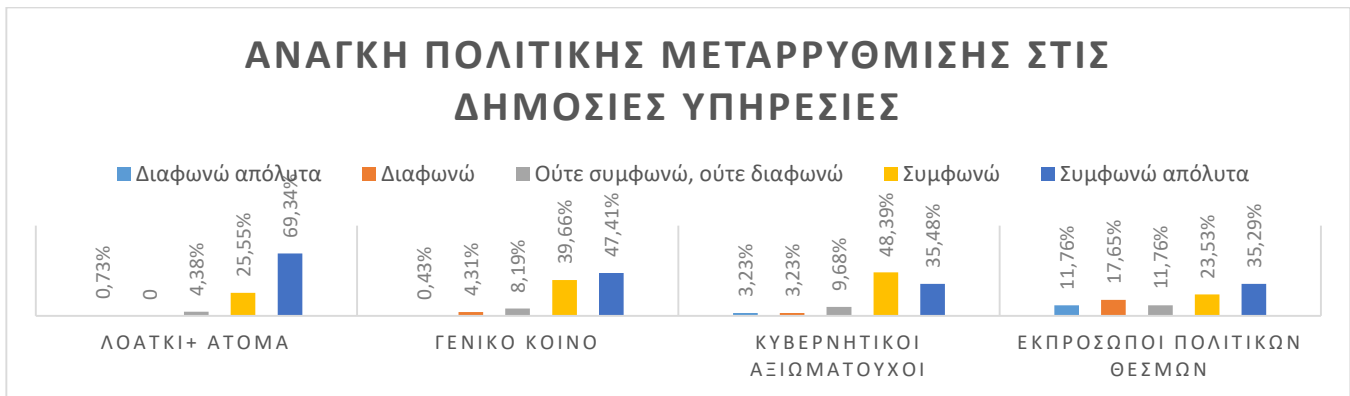
UN Human Rights Council. 2016. Resolution adopted by the Human Rights Council on 30 June 2016 on protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity. A/HRC/RES/32/2. Ανακτήθηκε από: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G16/154/15/PDF/G1615415.pdf?OpenElement>

United Nations. (N.D.). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Ανακτήθηκε από: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

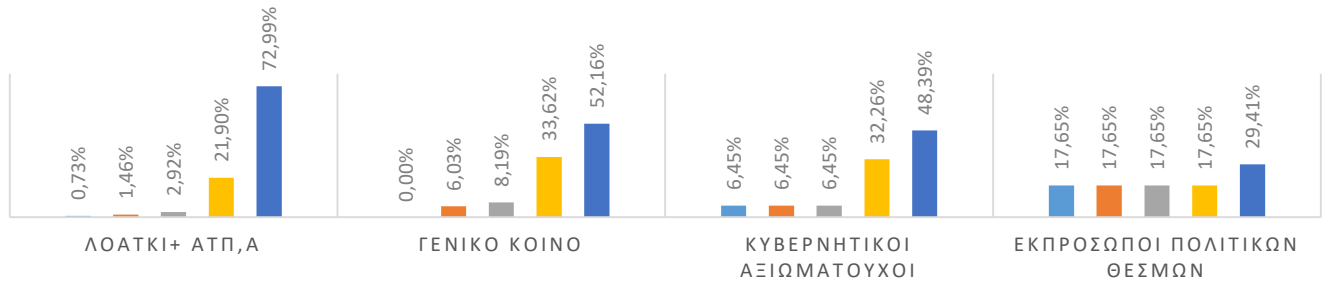
7. Παραρτήματα

7.1 Παράρτημα Ι: Ανάγκες μεταρρύθμισης πολιτικής - ποσοστά

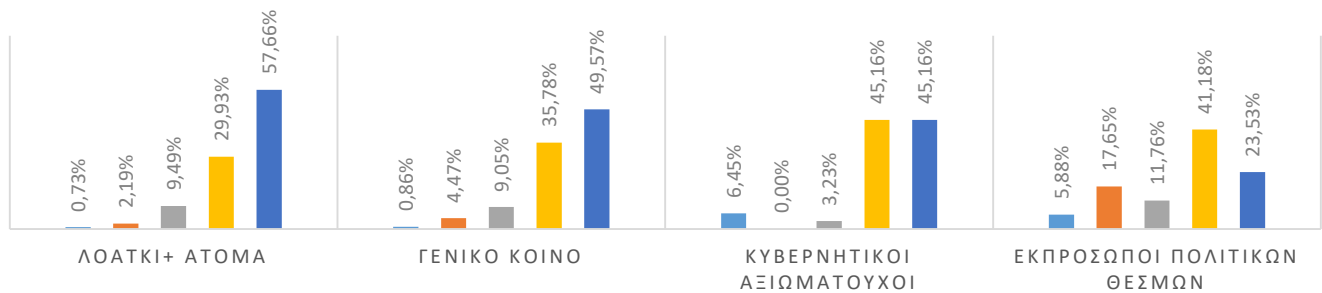
ΑΝΑΓΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

■ Διαφωνώ απόλυτα ■ Διαφωνώ ■ Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ ■ Συμφωνώ ■ Συμφωνώ απόλυτα

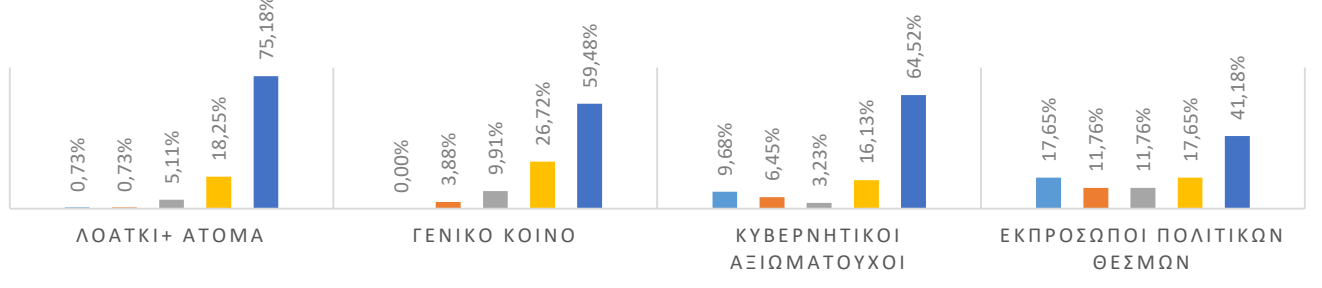
ΑΝΑΓΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΣΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

■ Διαφωνώ απόλυτα ■ Διαφωνώ ■ Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ ■ Συμφωνώ ■ Συμφωνώ απόλυτα

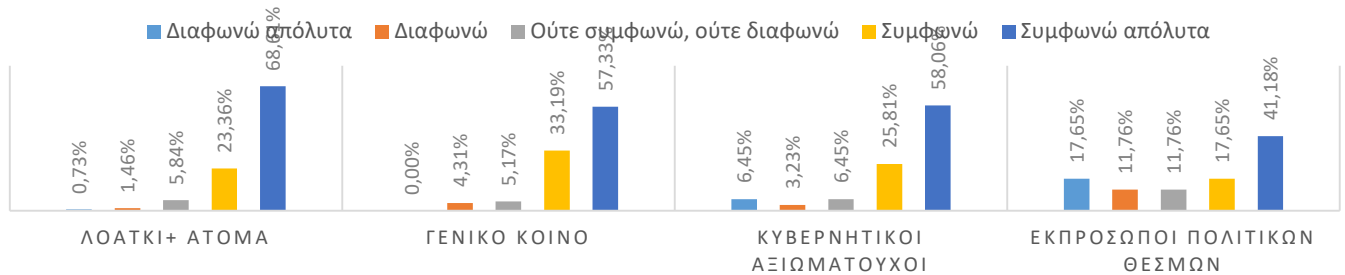

ΑΝΑΓΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

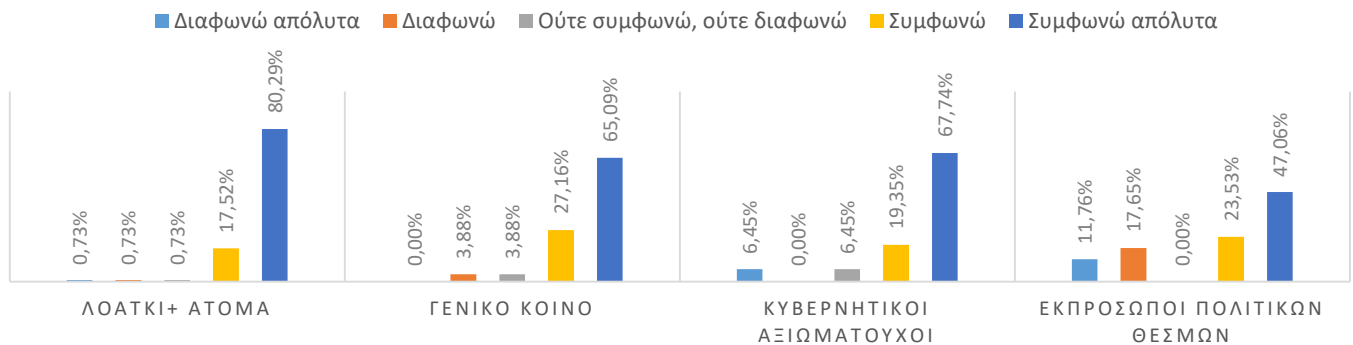
■ Διαφωνώ απόλυτα ■ Διαφωνώ ■ Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ ■ Συμφωνώ ■ Συμφωνώ απόλυτα

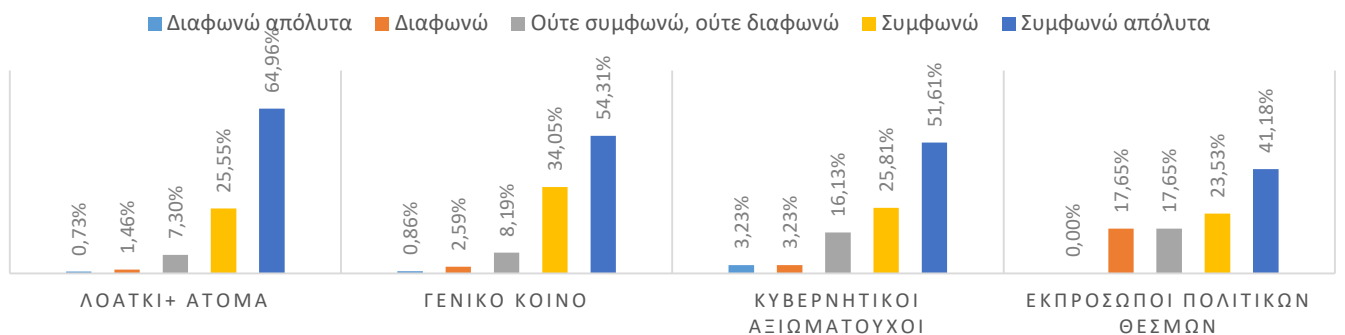
ΑΝΑΓΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΑΝΑΓΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΑΝΑΓΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΙΑΤΡΟΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ

Συντονιστής έργου

Διεύθυνση: Οδός Σκουφά 75, Αθήνα 10680

Email: voiceit@kmop.eu

Διεύθυνση Ιστοσελίδας: <https://www.kmop.gr/>

Συνεργάτες Ερευνητικής Εργασίας

Funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020)

Το περιεχόμενο αυτής της δημοσίευσης αντιπροσωπεύει μόνο τις απόψεις του συγγραφέα και είναι αποκλειστική ευθύνη του. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν αποδέχεται καμία ευθύνη για τη χρήση των πληροφοριών που περιέχει